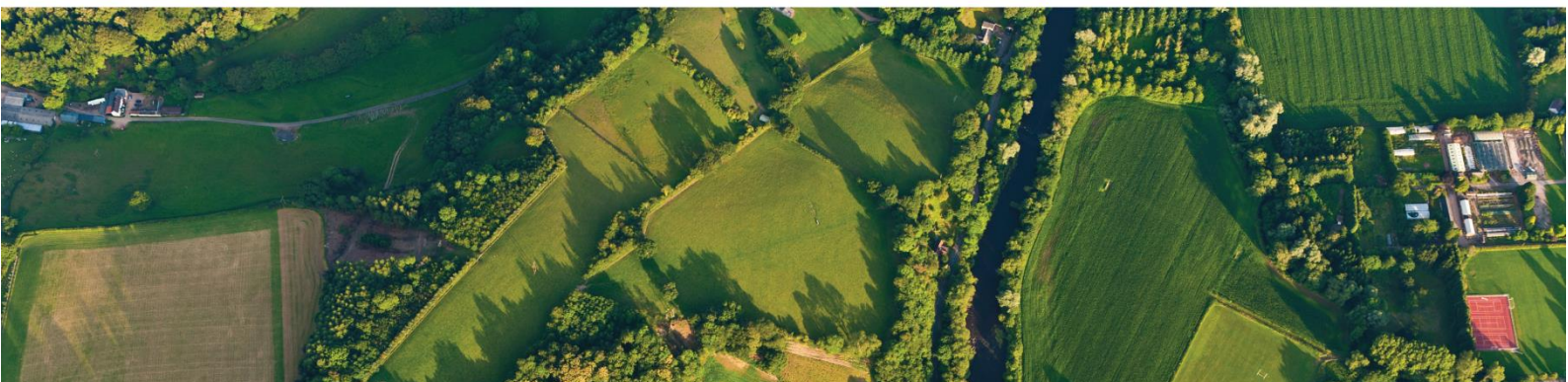

Transect-rapport 5339

**IJsselstein, Achtersloot 19
Gemeente IJsselstein (UT)**

Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel
van Proefsleuven (IVO-P)

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Colofon

Titel	IJsselstein, Achtersloot 19, Gemeente IJsselstein (UT). Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P).
Rapportnummer	Transect-rapport 5339
Auteur	A.C. de Hoop en N. Magdelijns
Versie	Versie 1.1
Datum	11-06-2024
Projectnummer	24020099
Onderzoeksmelding	5594447100
Opdrachtgever	Dhr. M. (Martin) Bunnik Noord IJsseldijk 123 3402 PG IJsselstein
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bevoegde overheid	Gemeente IJsselstein
Adviseur namens bevoegde overheid	Omgevingsdienst Regio Utrecht (ODRU), dhr. D. (Daniël) Stiller
Toetsing rapport bevoegde overheid	Nog niet goedgekeurd
Beheer en plaats documentatie	Transect b.v., Nieuwegein
Omslagafbeelding	De aanleg van werkput 1.

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. A.A. Kerkhoven Senior KNA Archeoloog (actor- registratienummer: 92432055)	11-06-2024	

ISSN: 2211-7067

© Transect b.v., Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van dhr. M. Bunnik heeft Transect b.v. op 17 mei 2024 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Achtersloot 19 in IJsselstein (figuur 1, bijlage 2; gemeente IJsselstein). De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om twee nieuwe woningen te bouwen in het plangebied. Volgens de archeologische beleidskaart van de gemeente is archeologisch onderzoek noodzakelijk bij de voorgenomen bodemingrepen.

Vooronderzoek

In mei 2023 is een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd in het plangebied (Melman 2023; Transect-rapport 4695). Hieruit blijkt dat het plangebied in een komgebied ligt, waarin een crevasse is ingesneden. In de top van de crevasseafzettingen (70 – 90 cm -Mv; 0,1 m -NAP en 0,3 m +NAP) is een vegetatiehorizont gevormd. Ter plaatse van de crevasse geldt een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit het Neolithicum – Vroege Middeleeuwen. Tijdens het booronderzoek zijn ook een cultuurlaag en bouwpuin, mogelijk van een huisplaats, aangetroffen. Er geldt daarom een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd.

Op basis hiervan heeft de bevoegde overheid besloten dat een vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (e-mail M. Alkakai, 13-02-2024). Dit proefsleuvenonderzoek moet de vraag beantwoorden of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is.

Resultaten

Tijdens het veldonderzoek zijn twee proefsleuven aangelegd: één van 20 bij 4 meter en één van 25 bij 4 meter (180 m² in totaal). Er zijn drie vlakken aangelegd. Vlak 1 is aangelegd in de top van het ophoogpakket, circa 30 cm -Mv (0,5 m +NAP). Vlak 2 is aangelegd in de top van de laklaag, tussen circa 1 m en 75 cm -Mv (0 en 0,25 m +NAP). Vlak 3 ligt net onder de laklaag in de top van de crevasse, tussen circa 1 m en 1,35 m -Mv (0 en 0,35 m -NAP). Zodoende is in het plangebied een archeologische vindplaats aangetroffen. De vindplaats bestaat uit sporen (vier greppels en een kuil) en vondsten, daterend vanaf het einde van de 13^e eeuw. De vindplaats kan worden geduid als agrarisch (sporen van landgebruik/-inrichting).

De greppels dateren op basis van het uiterlijk van de vulling uit de Late Middeleeuwen. Greppels S.2 en S.3 (en mogelijk S.4) staan haaks op de Achtersloot en zijn daarom vermoedelijk onderdeel van het middeleeuwse verkavelingspatroon. Enkel greppel S.3 kan strakker worden gedateerd op basis van het vondstmateriaal. In dit spoor zijn kloostermopfragmenten en een randfragment bijna-steengoed aangetroffen, waaruit blijkt dat dit spoor circa het einde van de 13^e of het begin van de 14^e eeuw in gebruik was. Ook de ophooglagen kunnen aan de hand van het vondstmateriaal worden gedateerd. Zo dateert S.1700 vanaf de tweede helft van de 13^e eeuw, en ophooglaag S.1500 dateert vanaf het begin van de 19^e eeuw.

Het muurwerk dat ter hoogte van boring 3 werd verwacht op basis van het vooronderzoek (Melman 2023) is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet aangetroffen. Mogelijk is in de boring gestuit op een losse kloostermop. Boring 3 ligt immers in het verlengde van greppel S.3, en ook in ophooglaag S.1700 is een intacte kloostermop gevonden. Anderzijds is het mogelijk dat er ter hoogte van boring 3 nog wel muurwerk aanwezig is. Deze verwachting kon niet worden getoetst, omdat er tijdens het proefsleuvenonderzoek een veilige afstand tussen de werkputten en de gevel van de bestaande woning is bewaard.

Conclusie en advies

Het doel van het proefsleuvenonderzoek was om aan te tonen of er in het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is, te bepalen of de vindplaats behoudenswaardig zijn en bepalen onder welke randvoorwaarden behoud van de vindplaats mogelijk is. Op basis van de waardestelling kan worden geconcludeerd dat de vindplaats niet behoudenswaardig is. Wij adviseren daarom om het plangebied vrij te geven voor de geplande bodemingrepen.

Het bevoegd gezag, de gemeente IJsselstein, neemt op basis van dit advies een selectiebesluit. Indien onverhoopt archeologische zaken worden aangetroffen, geldt een wettelijke meldingsplicht bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11. Dit dient daarnaast gemeld te worden bij het bevoegd gezag.

Inhoud

1.	Aanleiding	7
2.	Vooronderzoek	9
3.	Aard, doel en onderzoeksvragen	11
4.	Onderzoeksmethodiek	12
5.	Resultaten veldonderzoek	14
6.	Conclusies, waardestelling en selectieadvies	27
7.	Geraadpleegde bronnen	30
Bijlage 1.	Archeologische periode-indeling voor Nederland	31
Bijlage 2.	Luchtfoto	32
Bijlage 3.	Toekomstige situatie	33
Bijlage 4.	Allesporenkaart	34
Bijlage 5.	Vlaktekeningen	37
Bijlage 6.	Sporen- en lagenlijst	43
Bijlage 7.	Vondsten- en monsterlijst	45
Bijlage 8.	Beantwoording onderzoeksvragen	46

1. Aanleiding

Provincie	Utrecht
Gemeente	IJsselstein
Plaats	IJsselstein
Toponiem	Achtersloot 19
Kaartblad	38F
Perceelnummer(s)	SS00 sectie A nummer 1041 en 1279
Centrumcoördinaat	130.830/448.209
Oppervlakte plangebied	ca. 1800 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	ca. 1800 m ²
Huidig grondgebruik	Woonerf

In opdracht van dhr. M. Bunnik heeft Transect b.v.¹ op 17 mei 2024 een archeologisch proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Achtersloot 19 in IJsselstein (figuur 1, bijlage 2; gemeente IJsselstein). De aanleiding voor dit onderzoek is het voornemen om twee nieuwe woningen te bouwen in het plangebied. Het plangebied heeft een oppervlakte van circa 1800 m² en is momenteel in gebruik als woonerf. De bestaande bebouwing (380 m²) zal worden gesloopt, waarna twee nieuwe gebouwen zullen worden gerealiseerd (470 m²). Onder de gebouwen wordt een ondergrondse parkeerkelder gerealiseerd met een oppervlakte van circa 850 m² (diepte onbekend; bron: M. Bunnik).

In het plangebied geldt in het bestemmingsplan *Achterveld en omgeving* een Waarde – Archeologie 3. Vanwege deze aanduiding is archeologisch onderzoek verplicht bij bodemingrepen, die groter zijn dan 100 m² en dieper dan 30 cm -Mv reiken. Gezien de omvang van de toekomstige ingrepen is een archeologisch vooronderzoek noodzakelijk.

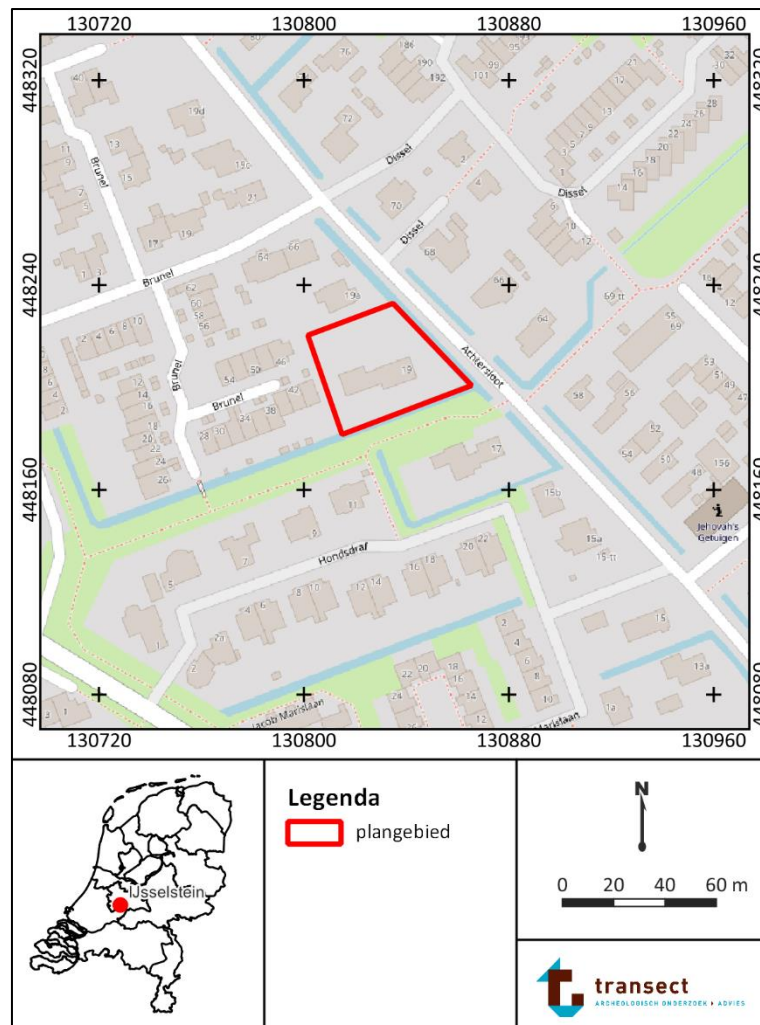
In mei 2023 is een archeologisch bureau- en booronderzoek uitgevoerd in het plangebied (Melman 2023; Transect-rapport 4695). Hieruit blijkt dat het plangebied in een komgebied ligt, waarin een crevasse is ingesneden. In de top van de crevasseafzettingen (70 – 90 cm -Mv; 0,1 m -NAP en 0,3 m +NAP) is een vegetatiehorizont gevormd. Ter plaatse van de crevasse geldt een middelhoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit het Neolithicum – Vroege Middeleeuwen. Tijdens het booronderzoek zijn ook een cultuurlaag en bouwpuin, mogelijk van een huisplaats, aangetroffen. Er geldt daarom een hoge verwachting op het aantreffen van archeologische resten uit de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd.

Op basis hiervan heeft de bevoegde overheid besloten dat een vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd in de vorm van een proefsleuvenonderzoek (e-mail M. Alkakai, 13-02-2024). Dit proefsleuvenonderzoek moet de vraag beantwoorden of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is.

Dit proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd conform het daartoe opgestelde Programma van Eisen (PvE: Wever 2024), de eisen van de bevoegde overheid en de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie,

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.1, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij de RCE en de SIKB.

versie 4.2 (KNA 4.2). In dit rapport zijn de resultaten van het onderzoek beschreven en wordt een advies geformuleerd over de al dan niet te nemen vervolgstappen.

Figuur 1. Ligging van het plangebied op een topografische kaart. Bron: pdok.nl.

2. Vooronderzoek²

Eerder uitgevoerd onderzoek	
Bureau- en booronderzoek	
Uitvoerder	Transect b.v.
Uitvoeringsperiode	2023
Uitvoeringsmethode	Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek d.m.v. boringen
Rapportage	Melman, J.G.E., 2023. <i>IJsselstein, Achtersloot 19, Gemeente IJsselstein (UT), Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend veldonderzoek (IVO), verkennende fase</i> , Transect-rapport 4695, Nieuwegein.
Onderzoeksmeldingsnummer	5427887100
Vondsten/monsters/documentatie	Digitaal: E-depot, Archis3; vondstdocumentatie: geen vondsten

2.1. Landschappelijke en bodemkundige informatie

Het plangebied ligt in het Midden-Nederlandse rivierengebied in het stroomgebied van de Maas en de Rijn (Berendsen, 2005). Op basis van de geomorfologische kaart van het rivierengebied van Cohen e.a. (2012) heeft het plangebied onder invloed gestaan van een drietal stroomruggen, die ten noorden van het plangebied hebben gestroomd. Op basis van een geomorfogenetische kaart liggen in het noorden van het plangebied crevasseafzettingen van de Buitenzorg stroomrug. In 1285 is de rivier bij Klaphek (IJsselstein) door Graaf Floris (Graaf van Holland) afgedamd, waarmee de rivierafvoer stopte.

Uit het booronderzoek blijkt dat het plangebied oorspronkelijk in een komgebied heeft gelegen, waarin een crevasse is ingesneden. In de top van de crevasseafzettingen (70 – 90 cm -Mv; 0,1 m -NAP en 0,3 m +NAP) is een vegetatiehorizont gevormd. Dit wijst erop dat de crevasse langere periode droog en aan de oppervlakte heeft gelegen. Op de crevasse is een donkere, humeuze laag met houtskool aanwezig, die als cultuurlaag is geïnterpreteerd. Op de cultuurlaag is een ophogingslaag met veel baksteenresten en mortel aangetroffen. Boring 3 is gestaakt in vast puin. Dit duidt op de aanwezigheid van een huisplaats uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd. Op historische kaarten is pas vanaf 1955 bewoning in het plangebied gekarteerd (Melman 2023).

2.2. Archeologische waarden

In de omgeving van het plangebied liggen drie AMK-terreinen, namelijk het historische stadscentrum van IJsselstein (AMK-terrein 12071) en kasteel IJsselstein (AMK-terreinen 1224 en 15939). In het plangebied zelf zijn voor zover bekend geen archeologische waarnemingen gedaan. Ook zijn er rondom het plangebied nog geen gravende onderzoeken uitgevoerd. Tijdens verkennende booronderzoeken zijn geen intacte bodems aangetroffen.

2.3. Historische achtergronden en huidig gebruik

Het plangebied ligt tussen de Achtersloot (weg) en de IJsseldijk, precies op de grens tussen de stroomruggen en de lager gelegen komgronden. De weg is vermoedelijk in de Late Middeleeuwen als achterkade aangelegd als bescherming tegen het water uit het achterland. De bouwlanden ten oosten van de Achtersloot zijn al sinds de Vroege Middeleeuwen in gebruik. In de Late Middeleeuwen is de Achtersloot verworden tot ontginningslint voor de Lage Biezenpolder.

² De informatie uit dit hoofdstuk is grotendeels afkomstig uit het vooronderzoek (Melman 2023) en het Programma van Eisen (Wever 2024).

Op de oudst geraadpleegde kaart van het plangebied (de stadplattegrond van IJsselstein, van Van Deventer uit 1560) is de historische weg de Achtersloot zichtbaar. Langs het lint is geen bebouwing ingetekend. Op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832 is het plangebied onbebouwd en in gebruik als bouwland volgens de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafelen (OAT).

2.4. Gespecificeerde archeologische verwachting

Kans op archeologische waarden	Hoog
Periode	Neolithicum – Nieuwe Tijd
Archeologisch niveau 1	Top van de ophooglaag: vanaf 10 cm -Mv (0,6 m + NAP), Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd
Archeologisch niveau 2	Cultuurlaag: vanaf 45-70 cm -Mv (7,0-7,2 m +NAP), Vroege- Late Middeleeuwen
Archeologisch niveau 3	Top van de crevasseafzettingen: 70 – 90 cm -Mv (0,1 m -NAP en 0,3 m +NAP) Neolithicum – Vroege Middeleeuwen
Complextypen	Nederzettingen, sporen van landgebruik

3. Aard, doel en onderzoeksvragen

Het doel van dit onderzoek is het toetsen en aanvullen van de archeologische verwachting door het opsporen en het waarderen van eventueel aanwezige archeologische resten. Het onderzoek moet, voor zover mogelijk, inzicht geven in de aard, datering, omvang, gaafheid, conservering en begrenzing van de mogelijk aanwezige archeologische resten.

Als zodanig dient de vraagstelling te worden beantwoord of in het plangebied archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, of deze behoudenswaardig zijn en onder welke randvoorwaarden behoud mogelijk is. Dit wordt onderzocht aan de hand van de volgende onderzoeksvragen uit het Programma van Eisen (PvE: Wever 2024), die in bijlage 9 worden beantwoord:

Onderzoeksvragen

1. Zijn er in het plangebied archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen, en/of vondsten?
2. Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit en in hoeverre is deze intact?
3. Wat is de aard, diepteligging, samenhang en spreiding van de aanwezige archeologische resten, grondsporen en structuren (horizontaal en verticaal)?
4. Wat is de datering van de archeologische resten op basis van (chrono-)stratigrafie en typochronologie? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?
5. Zijn er aanwijzingen voor seizoenbewoning in het Neolithicum en voor specialisatie van nederzettingen? (NOaA 2.0-vraag 5)
6. Op welke wijze werden rivier-overstromingsvlakten en uiterwaarden door de mens gebruikt en ingericht? (NOaA 2.0-vraag 122)
7. Hoe reageerde de mens op de landschappelijk dynamiek in het rivierengebied inclusief de IJssel en op welke wijze werd met deze dynamiek omgegaan en/of geanticipeerd in termen van landgebruik en bewoning? (NOaA 2.0-vraag 14)
8. Hoe en onder invloed van welke factoren verliep de bewoningsexpansie op het (post)middeleeuwse platteland? (NOaA 2.0-vraag 83)
9. Zijn er archeologische resten aanwezig die samenhangen met het Kasteel van IJsselstein? Hoe functioneerden kastelen ten opzichte van hun omgeving? (NOaA 2.0-vraag 103)
10. Zijn er archeologische resten aanwezig die samenhangen met het historische stadscentrum van IJsselstein?
11. Welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?
12. Welke depositionele en post-depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?
13. Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?
14. Wat is de relatie met omliggende historische/archeologische resten?
15. Wat is de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten (gaafheid en conserveringsgraad)? Is sprake van (een) behoudenswaardige archeologische vindplaats(en)? (Maak voor het beantwoorden van deze vraag gebruik van de KNA-waarderingssystematiek).
16. Zijn er vanuit de toestand van de archeologische resten, bodemcondities en toekomstig gebruik mogelijkheden voor behoud *in situ*?
17. Bij afwezigheid van een vindplaats; wat is hier de verklaring voor (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?

4. Onderzoeksmethodiek

Het veldwerk is uitgevoerd op 17 mei 2024 onder leiding van André Kerkhoven (Senior KNA Archeoloog), door Nina Magdelijns (KNA Archeoloog MA) en Daniël van den Hazel (Veldtechnicus; allen werkzaam bij Transect b.v.). Tijdens het veldonderzoek was het plangebied in gebruik als woonerf.

Het onderzoek betreft een proefsleuvenonderzoek. Deze onderzoeksmethode valt in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.2) onder Protocol 4003, Inventariserend Veldonderzoek (landbodems) – Proefsleuven (IVO-P). Conform het PvE werd uitgegaan van een dekkingsgraad van circa 10% van het plangebied (onderzoeksmethode A2). Zodoende zijn in het plangebied twee proefsleuven aangelegd: één van 20 bij 4 meter en één van 25 bij 4 meter (180 m² in totaal; Wever 2024). De lange sleuf ligt ongeveer 1 meter naast de boring die is gestaakt op bouwpuin. Zodoende kan de aanwezigheid van historische bebouwing worden getoetst, alsook een veilige afstand worden behouden tot de gevel van de bestaande bebouwing. Bij de proefsleuf ter hoogte van de bestrating was de bestrating iets meer richting het zuiden verwijderd dan gepland, waardoor deze sleuf iets zuidelijker ligt dan gepland. Ook is werkput twee wegens de beperkte ruimte iets smaller geworden.

Er zijn drie vlakken aangelegd. Vlak 1 is aangelegd in de top van de ophooglaag, circa 30 cm -Mv (0,5 m +NAP). Vlak 2 is aangelegd in de top van de laklaag, tussen circa 1 m en 75 cm -Mv (0 en 0,25 m +NAP); anders dan werd gesteld in het PvE. De cultuurlaag was namelijk niet duidelijk aanwezig. Vlak 3 ligt net onder de laklaag in de top van de crevasse, tussen circa 1 m en 1,35 m -Mv (0 en 0,35 m -NAP). Vlak 3 is alleen aangelegd in het eerste deel van werkput 1, omdat er verderop sporen werden aangetroffen in vlak 2 waardoor er niet verder kon worden verdiept. In werkput 2 werd greppel S.4 al hoger in het vlak aangetroffen, waardoor vlak 2 hier iets hoger ligt (in ophooglaag S.1700). In werkput 2 is vlak 3 aangelegd in de top van de laklaag. In werkput 2 is niet verdiept naar onder de laklaag, omdat de sporen zich al aftekenden in de top ervan. Bovendien werd het vlak onder de laklaag vrij snel nat, waardoor hier geen leesbaar vlak aan kon worden gelegd. Werkput 2 was daarnaast te smal om een diepe werkput aan te leggen. Vlak 3 in werkput 2 is zodoende gelijk aan vlak 2 in werkput 1.

Het vlak is aangelegd met behulp van een graafmachine, voorzien van een gesloten bak met een glad snijvlak. De bodem is verdiept in lagen van maximaal 10 tot 20 cm. Vanaf circa 10 cm boven het archeologisch relevante niveau is verdiept in lagen van maximaal 2 tot 5 cm. Sporen kunnen als zodanig tijdig worden gesignaleerd en zo intact mogelijk worden gedocumenteerd. Ook kunnen op die manier vondsten (*in situ*) systematisch in kaart worden gebracht.

Het vlak is met de schep opgeschaafd om de spoorcontouren zo scherp mogelijk (op foto) vast te leggen. Na het nemen van de vlakfoto's zijn sporen met een dGPS ingemeten. De resultaten hiervan zijn vastgelegd op de allesporenkaart en vlaktekeningen (zie bijlagen 4 en 5). Conform het PvE is een selectie van de sporen gecoupeerd, gefotografeerd en getekend. De bodemopbouw is gedocumenteerd aan de hand van twee profielkolommen per werkput, van minimaal 1 m breed. Op de vlaktekening zijn ook de putcontouren, vlakhoogten, maaiveldhoogten, locaties van profielkolommen en eventuele coupelijnen en contouren van bodemverstoringen gedocumenteerd. De profielkolommen en profielen van gecoupeerde sporen zijn analoog op schaal 1:20 getekend. Tijdens het veldonderzoek zijn geen bodemonsters genomen.

Vondsten die niet aan sporen of spoorvullingen kunnen worden gekoppeld (aanlegvondsten), worden per laag en per vak van 4 bij 5 m verzameld en geregistreerd. Vondsten die wel aan sporen kunnen worden gekoppeld, zijn per spoor(vulling) geregistreerd en verzameld. Om metaalvondsten doeltreffend te kunnen opsporen is tijdens het veldonderzoek gebruik gemaakt van een metaaldetector.

Figuren 2 en 3 geven een impressie van de werkzaamheden in de aangelegde werkputten.

Figuur 2. De aanleg van werkput 2. De werkruimte was hier beperkt.

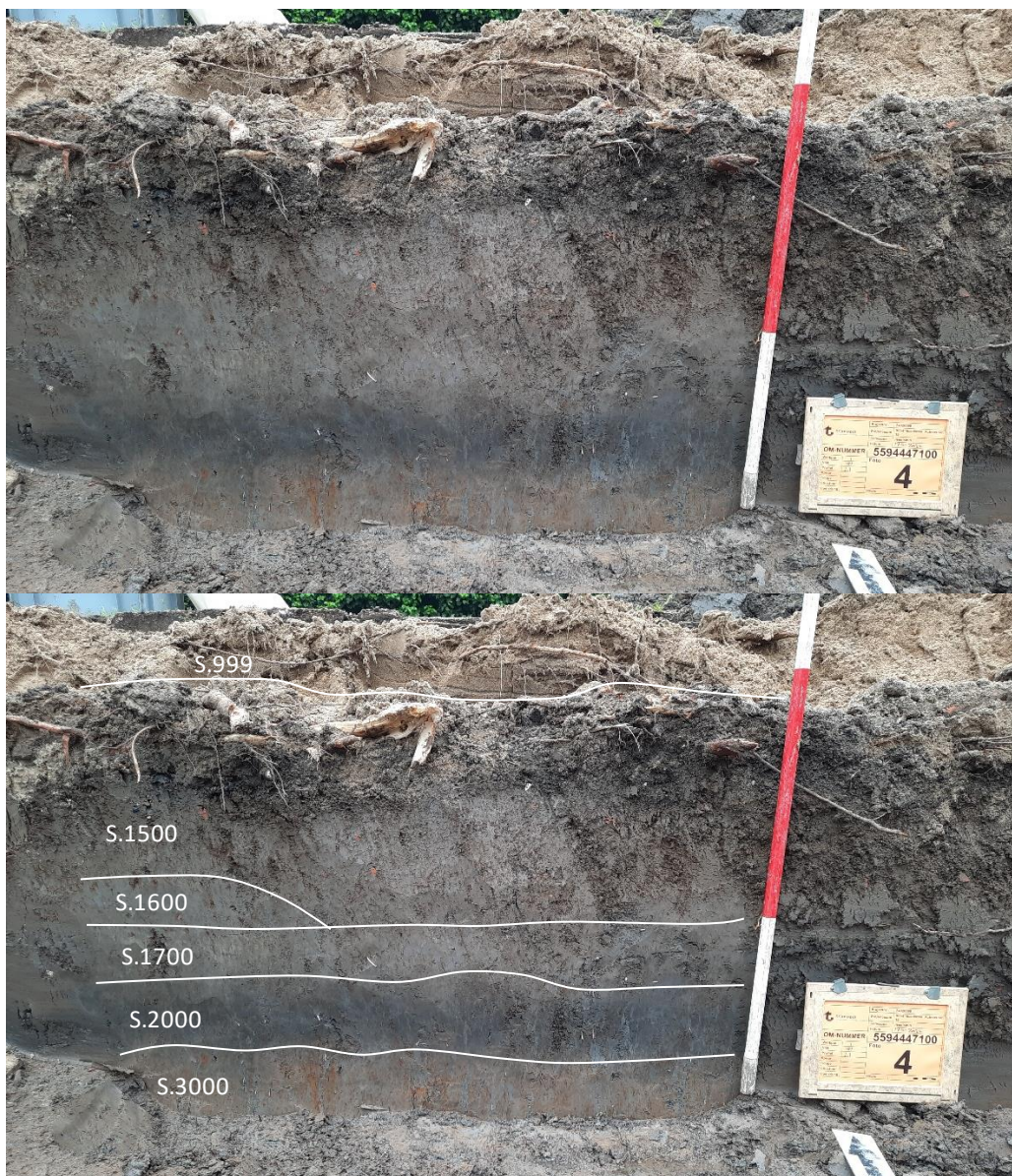

Figuur 3. Het vlak wordt afgezocht met de metaaldetector.

5. Resultaten veldonderzoek

5.1. Lithologie³

De top van de bodem bestaat afwisselend uit een laag ophoogzand (S.999; ter hoogte van de oprit) en een moderne bouwvoor (S.1000). Hieronder liggen historische ophooglagen (S.1500 en S.1700). In het uiterste westen van werkput 1 is nog een restant van ophooglaag S.1600 zichtbaar, maar deze laag is in de rest van het plangebied niet meer aangetroffen. Onder de ophooglagen ligt de laklaag (S.2000), met daaronder crevasseafzettingen (S.3000). De cultuurlaag die is aangetroffen tijdens het verkennend booronderzoek (Melman 2023) is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet aangetroffen. Het is mogelijk dat ophooglaag S.1700 in de boringen is aangezien voor een cultuurlaag, maar bij het proefsleuvenonderzoek bleek dat zich in deze laag nauwelijks archeologische resten bevinden, waardoor deze laag niet kan worden geduid als cultuurlaag. Er zijn geen grootschalige verstoringen in het vlak waargenomen. Er zijn slechts 3 kleine leidingsleuven aangetroffen.

Figuur 4. Profiel 1.1 in de noordelijke wand van werkput 1. Het restant van ophooglaag S.1600 is hier zichtbaar.

³ De sporen- en lagenlijst met beschrijvingen van de vullingen is opgenomen in bijlage 7.

Figuur 5. Profiel 2.2 in de oostelijke wand van werkput 2. Greppel S.3 is hier gecoupeerd in het vlak.

5.2. Sporen⁴

Tijdens het veldwerk zijn in totaal 5 sporen aangetroffen, namelijk 4 greppels (S.1 t/m S.3) en één kuil (S.5). De sporen bevinden zich voornamelijk in de top van de laklaag (S.2000), met uitzondering van greppel S.4 in het zuiden van werkput 2. Deze greppel werd namelijk reeds in de top van historische ophooglaag S.1700 waargenomen. Deze resten vertegenwoordigen sporen van landgebruik, daterend vanaf de Late Middeleeuwen.

Greppels S.2 en S.3 staan haaks op de Achtersloot. Greppel S.3 loopt vanuit werkput 1 door naar werkput 2. Dit is het enige spoor waarin vondstmateriaal is aangetroffen, namelijk een klein randfragment steengoed, stukken kloostermop en fragmenten dierlijk bot (VNR14; zie paragraaf 5.3). Greppels S.2 en S.3 vertonen een lichtgekleurde vulling met vage spoorcontouren. De oriëntatie van de twee greppels is gelijk aan de perceelsgrenzen die zijn gekarteerd op het Kadastrale Minuutplan (1811-1832). Echter lopen de greppels circa 15 meter zuidelijker dan de dichtstbijzijnde perceelsgrens op het Kadastrale Minuutplan. Ook op recentere kaarten zijn op de plek van S.2 en S.3 geen greppels of perceelsgrenzen gekarteerd. Op basis van de bovenstaande gegevens dateren greppels S.2 en S.3 dan ook van vóór het begin van de 19^e eeuw.

Greppel S.1 staat haaks op greppel S.2. Het is niet bekend of en op welke manier S.1 en S.2 elkaar doorsnijden. Greppel S.1 vertoont een soortgelijke lichte, vervaagde vulling als S.2 en S.3. Greppel S.4 is aangetroffen in de uiterste zuidwesthoek van werkput 2. Omdat maar een klein deel van deze greppel is blootgelegd tijdens het proefsleuvenonderzoek, kan de exacte oriëntatie van de greppel niet worden achterhaald. Vermoedelijk staat ook deze greppel haaks op de Achtersloot, net als greppels S.2 en S.3 en de perceelsgrenzen op het Kadastrale Minuutplan. Greppel S.4 is niet gecoupeerd. Mogelijk is deze greppel wel iets jonger dan de overige greppels, daar deze greppel reeds in S.1700 werd waargenomen. Ten slotte is in werkput 2 een kuil aangetroffen (S.5). De vulling van de kuil vertoont houtskoolbrokjes en kleine spikkels keramisch bouw materiaal. Er zijn geen vondsten aangetroffen in dit spoor. De vulling van de kuil lijkt sterk op de spoorvullingen van de gecoupeerde greppels.

Figuur 6. Coupe van greppel S.2 in profiel 1.2.

⁴ De sporen zijn geïdentificeerd en gedateerd/gefaseerd op basis van vorm, afmeting, en vulling, en waar mogelijk vondstmateriaal. De sporen- en lagenlijst met daarin alle spoorbeschrijvingen is opgenomen in bijlage 7.

Figuur 7. Greppel S.2 in vlak 2 van werkput 1.

Figuur 8. Coupe van greppel S.1.

Figuur 9. Greppel S.4 in vlak 3 van werkput 2.

5.3. Vondsten⁵

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in totaal 35 vondsten aangetroffen. Het vondstmateriaal bestaat uit metaal, keramiek, pijpenaarde, keramisch bouw materiaal en dierlijk bot. De vondsten zijn vrijwel uitsluitend aangetroffen in de historische ophooglagen (S.1500 en S.1700), met uitzondering van 4 vondsten uit greppel S.3 in werkput 2.

De keramiekvondsten uit ophooglaag S.1500 dateren vanaf de 19^e- tot en met de 20^e eeuw. Het betreft met name fragmenten industrieel wit aardewerk. Ook zijn er fragmenten van een Keulse pot aangetroffen in ophooglaag S.1500. Het steengoed is geproduceerd in Westerwald en dateert op basis van de decoratie circa de 19e eeuw. In ophooglaag S.1700 zijn beduidend minder keramiekvondsten gedaan. Hier zijn twee delen van een dekselgeul van roodbakkerd aardewerk met loodglazuurresten aangetroffen (ca. 18e tot 19e eeuw), alsmede één fragment 1 industrieel wit aardewerk. De kleipijpfragmenten zijn beide afkomstig uit ophooglaag S.1500, en dateren op basis van de vorm van de ketel en de hiel- en zijmerkjes tussen 1848-1880 ('73 gekroond'; VNR2), en tussen 1803-1960 (IW1; VNR7).

Daarnaast is in ophooglaag S.1700 een vrijwel intacte kloostermop aangetroffen (33 x 15,5 x 7,5 cm; VNR11). Ook in greppel S.3 zijn stukken kloostermop gevonden. In deze greppel is tevens een randfragment bijna-steengoed aangetroffen (beide VNR14). Bijna-steengoed kan worden herkend aan het grove oppervlak en de grote hoeveelheid zandmagering die zichtbaar is in het breukvlak. Het oppervlak is wel al deels verglaasd naar een (praktisch eenvormige) pasta zoals bij "echt" steengoed. Het randfragment dat is aangetroffen tijdens onderhavig proefsleuvenonderzoek dateert circa het einde van de 13^e eeuw tot de eerste helft van de 14^e eeuw. Deze datering is in overeenstemming met

⁵ Alle vondstbeschrijvingen zijn te vinden in bijlage 8.

de kloostermop-fragmenten die zijn aangetroffen in zowel greppel S.3 als in ophooglaag S.1700. In ophooglaag S.1500 is een compleet ijsselsteentje gevonden (VNR12). Dit baksteentype dateert circa de tweede helft van de 19^e eeuw.

Ten slotte zijn er opvallend veel metaalvondsten gedaan (N=8). De metaalvondsten bestaan uit twee muntjes (waaronder een Willem-cent: VNR10), een bolknoop, een loden kogel, een loden of zinken spinsteentje en drie lakenloodjes. Alle metaalvondsten zijn afkomstig uit S.1500, met uitzondering van de bolknoop (S.1700; VNR4). Hoewel de decoratie van de bolknoop niet leesbaar is, kan op basis van de stratigrafie van de vondst worden geconcludeerd dat de knoop ten minste dateert vóór de 19^e eeuw.

Figuur 10. Fragmenten Keulse pot (VNR12) uit ophooglaag S.1500.

Figuur 11. Randfragment roodbakkend aardewerk (VNR11) uit ophooglaag S.1700.

Figuur 12. Randfragment bijna-steengoed (VNR14) uit greppel S.3.

Figuur 13. Kleipijpketels (links: VNR7; rechts: VNR2) uit ophooglaag S.1500.

Figuur 14. Complete kloostermop (VNR11) uit ophooglaag S.1700.

Figuur 15. Lakenloodje (VNR9) uit ophooglaag S.1500.

Figuur 16. Lakenloodje (VNR5) uit ophooglaag S.1500.

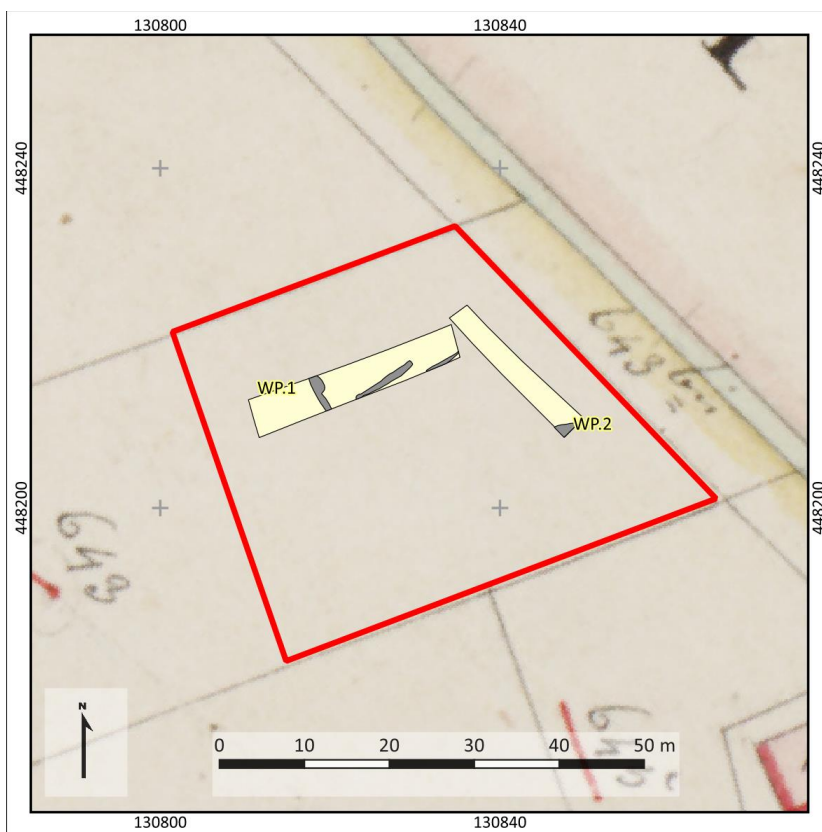
Figuur 17. Lakenloodje (VNR6) uit ophooglaag S.1500.

5.4. Vindplaats

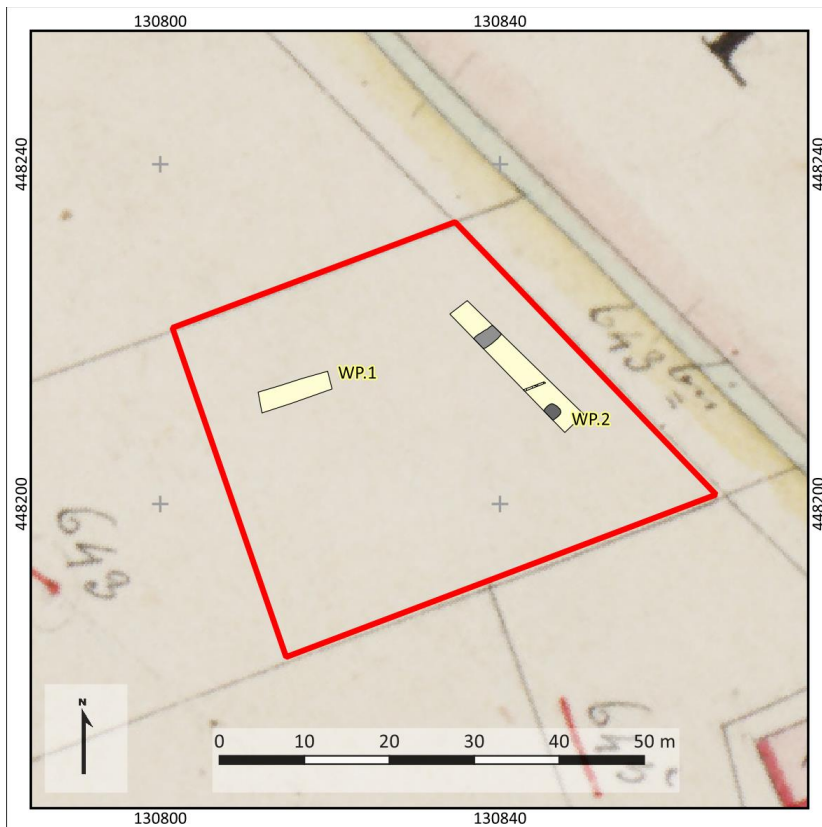
De aangetroffen resten vormen samen een archeologische vindplaats. De vindplaats bestaat uit sporen (vier greppels en een kuil) en vondsten, daterend vanaf het einde van de 13^e eeuw. De vindplaats kan worden geduid als agrarisch (sporen van landgebruik/-inrichting).

De greppels dateren op basis van het uiterlijk van de vulling uit de Late Middeleeuwen. Greppels S.2 en S.3 (en mogelijk S.4) staan haaks op de Achtersloot en zijn daarom vermoedelijk onderdeel van het middeleeuwse verkavelingspatroon. Wanneer aan het begin van de 19^e eeuw het Kadastrale Minuutplan werd opgesteld, veranderde deze indeling (zie figuren 18 en 19). De functie van greppel S.1 en kuil S.5 kunnen op basis van onderhavig onderzoek niet worden achterhaald. Enkel greppel S.3 kan strakker worden gedateerd op basis van het vondstmateriaal. In dit spoor zijn kloostermopfragmenten en een randfragment bijna-steengoed aangetroffen, waaruit blijkt dat dit spoor circa het einde van de 13^e of het begin van de 14^e eeuw in gebruik was. Ook de ophooglagen kunnen aan de hand van het vondstmateriaal worden gedateerd. Zo dateert S.1700 op basis van de vondst van een complete kloostermop in deze laag vanaf de tweede helft van de 13^e eeuw. Ophooglaag S.1500 dateert vanaf het begin van de 19^e eeuw, op basis van het roodbakende- en pijpvaardewerk uit deze laag.

Het muurwerk dat ter hoogte van boring 3 werd verwacht op basis van het vooronderzoek (Melman 2023) is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet aangetroffen. Mogelijk is in de boring gestuit op een losse kloostermop. Boring 3 ligt immers in het verlengde van greppel S.3, en ook in ophooglaag S.1700 (in het uiterste oosten van werkput 1 [vak 5]) is een intacte kloostermop gevonden. Anderzijds is het mogelijk dat er ter hoogte van boring 3 nog wel muurwerk aanwezig is. Deze verwachting kon niet worden getoetst, omdat er tijdens het proefsleuvenonderzoek een veilige afstand tussen de werkputten en de gevel van de bestaande woning is bewaard.

Figuur 18. Vlak 2 op het Kadastrale Minuutplan (1811-1832).

Figuur 19. Vlak 3 op het Kadastrale Minuutplan (1811-1832).

Figuur 20. Het plangebied op de kaart van Van Deventer (ca. 1560). De Achtersloot is hier reeds gekarteerd. Ook Kasteel IJsselstein is ingetekend.

6. Conclusies, waardestelling en selectieadvies

6.1. Conclusie

Tijdens het veldonderzoek zijn twee proefsleuven aangelegd: één van 20 bij 4 meter en één van 25 bij 4 meter (180 m² in totaal). Er zijn drie vlakken aangelegd. Vlak 1 is aangelegd in de top van het ophoogpakket, circa 30 cm -Mv (0,5 m +NAP). Vlak 2 is aangelegd in de top van de laklaag, tussen circa 1 m en 75 cm -Mv (0 en 0,25 m +NAP). Vlak 3 ligt net onder de laklaag in de top van de crevasse, tussen circa 1 m en 1,35 m -Mv (0 en 0,35 m -NAP). Zodoende is in het plangebied een archeologische vindplaats aangetroffen. De vindplaats bestaat uit sporen (vier greppels en een kuil) en vondsten, daterend vanaf het einde van de 13^e eeuw. De vindplaats kan worden geduid als agrarisch (sporen van landgebruik/-inrichting).

De greppels dateren op basis van het uiterlijk van de vulling uit de Late Middeleeuwen. Greppels S.2 en S.3 (en mogelijk S.4) staan haaks op de Achtersloot en zijn daarom vermoedelijk onderdeel van het middeleeuwse verkavelingspatroon. Enkel greppel S.3 kan strakker worden gedateerd op basis van het vondstmateriaal. In dit spoor zijn kloostermopfragmenten en een randfragment bijna-steengoed aangetroffen, waaruit blijkt dat dit spoor circa het einde van de 13^e of het begin van de 14^e eeuw in gebruik was. Ook de ophooglagen kunnen aan de hand van het vondstmateriaal worden gedateerd. Zo dateert S.1700 vanaf de tweede helft van de 13^e eeuw, en ophooglaag S.1500 dateert vanaf het begin van de 19^e eeuw.

Het muurwerk dat ter hoogte van boring 3 werd verwacht op basis van het vooronderzoek (Melman 2023) is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet aangetroffen. Mogelijk is in de boring gestuit op een losse kloostermop. Boring 3 ligt immers in het verlengde van greppel S.3, en ook in ophooglaag S.1700 is een intacte kloostermop gevonden. Anderzijds is het mogelijk dat er ter hoogte van boring 3 nog wel muurwerk aanwezig is. Deze verwachting kon niet worden getoetst, omdat er tijdens het proefsleuvenonderzoek een veilige afstand tussen de werkputten en de gevel van de bestaande woning is bewaard.

6.2. Waardestelling

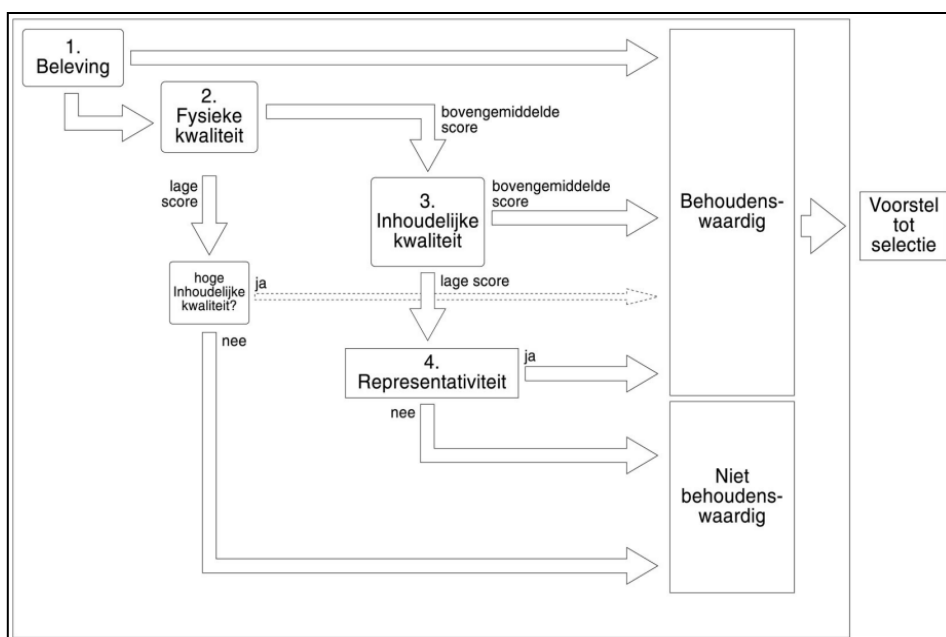
Archeologische vindplaatsen worden gewaardeerd conform de BRL4000 / KNA-protocol 4003, specificatie VS06 Waarderen en bijlage IV van de KNA 4.2. Vindplaatsen worden gewaardeerd op drie waarden (beleving, fysieke kwaliteit en inhoudelijke kwaliteit) en daarbinnen op waarderingscriteria (tabel 1). Op ieder van de in totaal acht waarderingscriteria kan minimaal 1 en maximaal 3 worden gescoord. De waardestelling vindt op het niveau van de betreffende archeoregio plaats.

Bij de waardering wordt eerst nagegaan of vindplaatsen vanwege hun belevingswaarde, op basis van hun schoonheid of herinneringswaarde, als behoudenswaardig aangemerkt kunnen worden (figuur hieronder). De vindplaatsen worden vervolgens op hun fysieke kwaliteit beoordeeld. Een vindplaats is in principe behoudenswaardig, indien de criteria gaafheid en conservering samen bovengemiddeld scoren (vijf of zes punten).

Bij een middelmatige tot lage score (vier punten of minder), wordt naar de inhoudelijke kwaliteitscriteria gekeken om te bepalen of een vindplaats toch behoudenswaardig is. Indien te verwachten is dat op een van de inhoudelijke criteria 'hoog' wordt gescoord, wordt de vindplaats ook in principe behoudenswaardig geacht. Dit 'vangnet' heeft tot doel er voor te zorgen dat terreinen die van beperkte fysieke kwaliteit zijn, maar desondanks inhoudelijk van groot belang, uit de beoordeling vallen.

Vindplaatsen die op grond van hun fysieke kwaliteit als in principe behoudenswaardig zijn aangemerkt, worden vervolgens gewaardeerd op hun inhoudelijke kwaliteit.

- Eerst vindt een afweging plaats op de eerste drie inhoudelijke kwaliteitscriteria; zeldzaamheid, informatiewaarde en ensemblewaarde. Bij een bovengemiddelde score van zeven punten of meer wordt het monument als behoudenswaardig aangemerkt.
- Na deze weging wordt bij vindplaatsen met een lagere inhoudelijke waardering (minder dan zeven punten) nagegaan of het criterium representativiteit van toepassing is. Zo ja, dan wordt een voorstel gedaan voor een als behoudenswaardig aan te merken steekproef per categorie.
- De overige vindplaatsen zijn niet behoudenswaardig.

De waarderingssystematiek op basis van de BRL4000/KNA 4.2.

Tijdens het proefsleuvenonderzoek is één archeologische vindplaats aangetroffen. Het betreft sporen van landgebruik uit de Late Middeleeuwen.

Beleving

Voor wat betreft beleving kan de vindplaats niet gescoord worden, omdat deze niet bovengronds zichtbaar is of kan worden.

Fysieke kwaliteit

De vindplaats scoort voor wat betreft de fysieke kwaliteit drie punten. Bovenop de crevasseafzettingen ligt een laklaag, waarboven historische ophooglagen zijn opgeworpen. De sporen bevinden zich voornamelijk in de top van de laklaag (S.2000), met uitzondering van greppel S.4 in het zuiden van werkput 2, die reeds in de top van historische ophooglaag S.1700 waargenomen. Er zijn geen noemenswaardige verstoringen in de vlakken aangetroffen. In slechts één van de sporen zijn vondsten gedaan. Het keramiekcorpus vertoont weinig bijzondere of diagnostische fragmenten. Wel zijn er tijdens het zoeken met de metaaldetector veel metaalvondsten aangetroffen.

Inhoudelijke kwaliteit

Inhoudelijk scoren de aangetroffen resten zes punten. In de directe omgeving van het plangebied zijn nog weinig vindplaatsen bekend. Voorgaande archeologische onderzoeken hebben veelal verstoorte bodems aangetoond. Qua informatiewaarde scoort de vindplaats middelhoog. Er zijn uitsluitend sporen van landgebruik aangetroffen. Slechts in één greppel zijn vondsten gedaan. Ook qua ensemblewaarde scoort de vindplaats middelhoog. De vindplaats grenst niet aan een reeds bekende vindplaats, maar kan wel worden gelinkt aan Kasteel IJsselstein – ca. 450 m ten zuidwesten van de

vindplaats. De kloostermoppen uit greppel S.3 en ophooglaag S.1700 zijn mogelijk afkomstig van dit kasteel.

Tabel 1. Waardestelling vindplaats.

Waarden	Criteria	Score - hoog	Score - middelhoog	Score - laag
Beleving	<i>Schoonheid</i>	Wordt niet gescoord		
	<i>Herinneringswaarde</i>	Wordt niet gescoord		
Fysieke kwaliteit	<i>Gaafheid</i>		2	
	<i>Conservering</i>		2	
Inhoudelijke kwaliteit	<i>Zeldzaamheid</i>		2	
	<i>Informatiewaarde</i>		2	
	<i>Ensemblewaarde</i>		2	
	<i>Representativiteit</i>	n.v.t.		

6.3. Selectieadvies

Het doel van het proefsleuvenonderzoek was om aan te tonen of er in het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is, te bepalen of de vindplaats behoudenswaardig zijn en bepalen onder welke randvoorwaarden behoud van de vindplaats mogelijk is. Op basis van de waardestelling kan worden geconcludeerd dat de vindplaats niet behoudenswaardig is. Wij adviseren daarom om het plangebied vrij te geven voor de geplande bodemingrepen.

Het bevoegd gezag, de gemeente IJsselstein, neemt op basis van dit advies een selectiebesluit. Indien onverhoopt archeologische zaken worden aangetroffen, geldt een wettelijke meldingsplicht bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11. Dit dient daarnaast gemeld te worden bij het bevoegd gezag.

7. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden

- Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- www.pdok.nl
- www.ruimtelijkeplannen.nl

Literatuur

- SIKB, 2018: *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.1* (KNA 4.1).
- *Bodemkaart van Nederland, toelichting bij blad 39 west en oost Rhenen, Schaal 1:50.000*, StiBoKa 1973.
- Borsboom, A.J./J.W.H.P., Verhagen 2009: *KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P), versie 1.02*, Gouda (CCvD).
- Carmiggelt, A./P.J.W.M. Schulten, 2002: *Veldhandleiding Archeologie, Archeologie Leidraad 1*, Zoetermeer (College voor de Archeologische Kwaliteit).
- Kooistra, L.I./O., Brinkkemper, 2016: *KNA Leidraad Archeobotanie, versie definitief 1.01*, Gouda (CCvD).
- Lauwerier, R.C.G.M., 2011: *KNA Leidraad Archeozoölogie, versie definitief 1.01*, Gouda (CCvD).
- Melman, J.G.E., 2023. *IJsselstein, Achtersloot 19, Gemeente IJsselstein (UT), Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend Veldonderzoek (IVO), verkennende fase*, Transect-rapport 4695, Nieuwegein.
- Wever, L., 2024. *IJsselstein, Achtersloot 19, Gemeente IJsselstein (UT), Een Archeologisch Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVO-P)*. Transect-PvE, Nieuwegein.

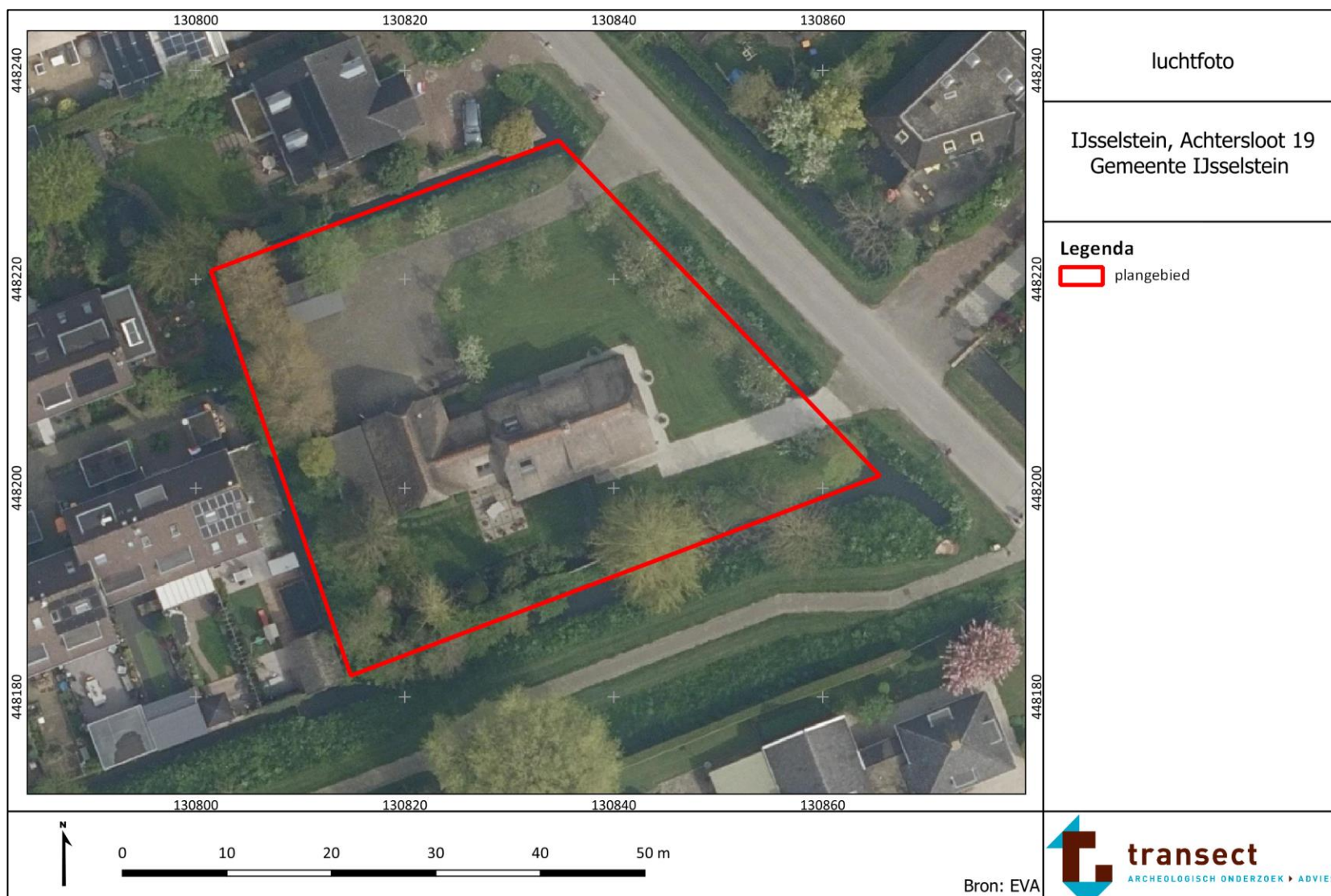
Figurenlijst

Figuur 1. Ligging van het plangebied op een topografische kaart. Bron: pdok.nl.	8
Figuur 2. De aanleg van werkput 2. De werkruimte was hier beperkt.	13
Figuur 3. Het vlak wordt afgezocht met de metaaldetector.	13
Figuur 4. Profiel 1.1 in de noordelijke wand van werkput 1. Het restant van ophooglaag S.1600 is hier zichtbaar.	14
Figuur 5. Profiel 2.2 in de oostelijke wand van werkput 2. Greppel S.3 is hier gecoupeerd in het vlak.	15
Figuur 6. Coupe van greppel S.2 in profiel 1.2.	16
Figuur 7. Greppel S.2 in vlak 2 van werkput 1.	17
Figuur 8. Coupe van greppel S.1.	17
Figuur 9. Greppel S.4 in vlak 3 van werkput 2.	18
Figuur 10. Fragmenten Keulse pot (VNR12) uit ophooglaag S.1500.	19
Figuur 11. Randfragment roodbakend aardewerk (VNR11) uit ophooglaag S.1700.	20
Figuur 12. Randfragment bijna-steengoed (VNR14) uit greppel S.3.	20
Figuur 13. Kleipijpketels (links: VNR7; rechts: VNR2) uit ophooglaag S.1500.	21
Figuur 14. Complete kloostermop (VNR11) uit ophooglaag S.1700.	21
Figuur 15. Lakenloodje (VNR9) uit ophooglaag S.1500.	22
Figuur 16. Lakenloodje (VNR5) uit ophooglaag S.1500.	22
Figuur 17. Lakenloodje (VNR6) uit ophooglaag S.1500.	23
Figuur 18. Vlak 2 op het Kadastrale Minuutplan (1811-1832).	25
Figuur 19. Vlak 3 op het Kadastrale Minuutplan (1811-1832).	25
Figuur 20. Het plangebied op de kaart van Van Deventer (ca. 1560). De Achtersloot is hier reeds gekarteerd. Ook Kasteel IJsselstein is ingetekend.	26

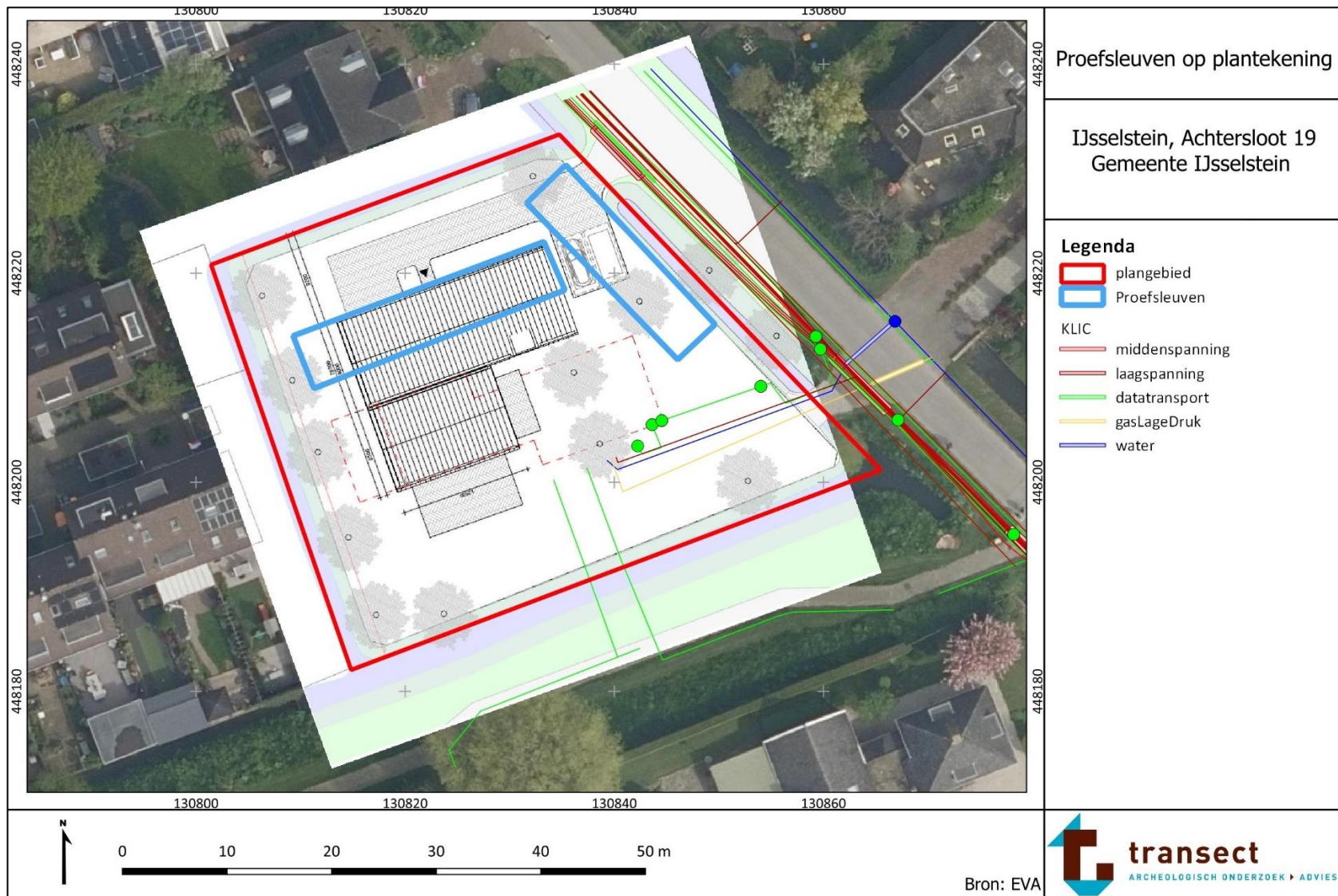
Bijlage 1. Archeologische periode-indeling voor Nederland

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late-Nieuwe Tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe Tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe Tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	4900 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

Bijlage 2. Luchtfoto

Bijlage 3. Toekomstige situatie

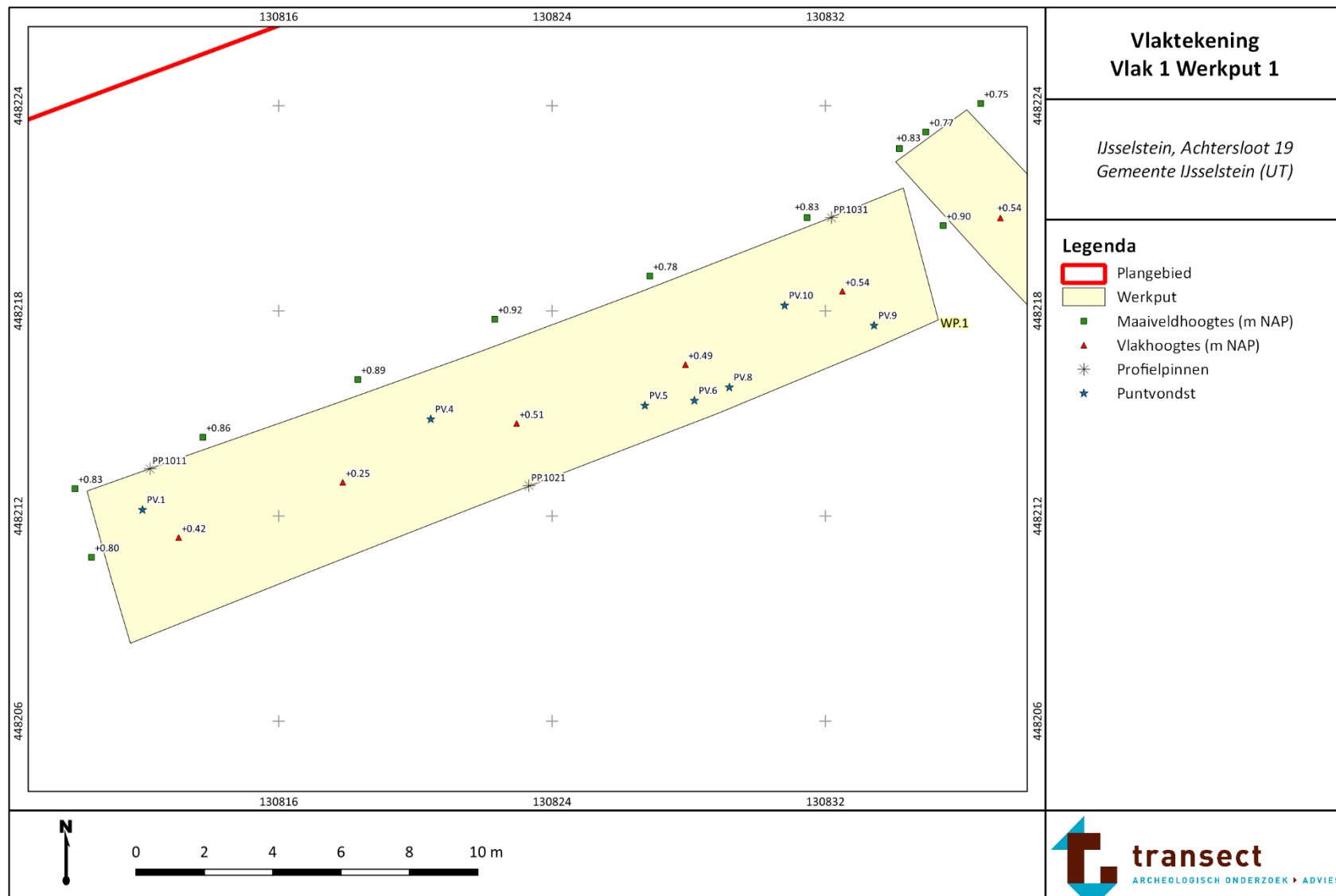
Bijlage 4. Allesporenkaart

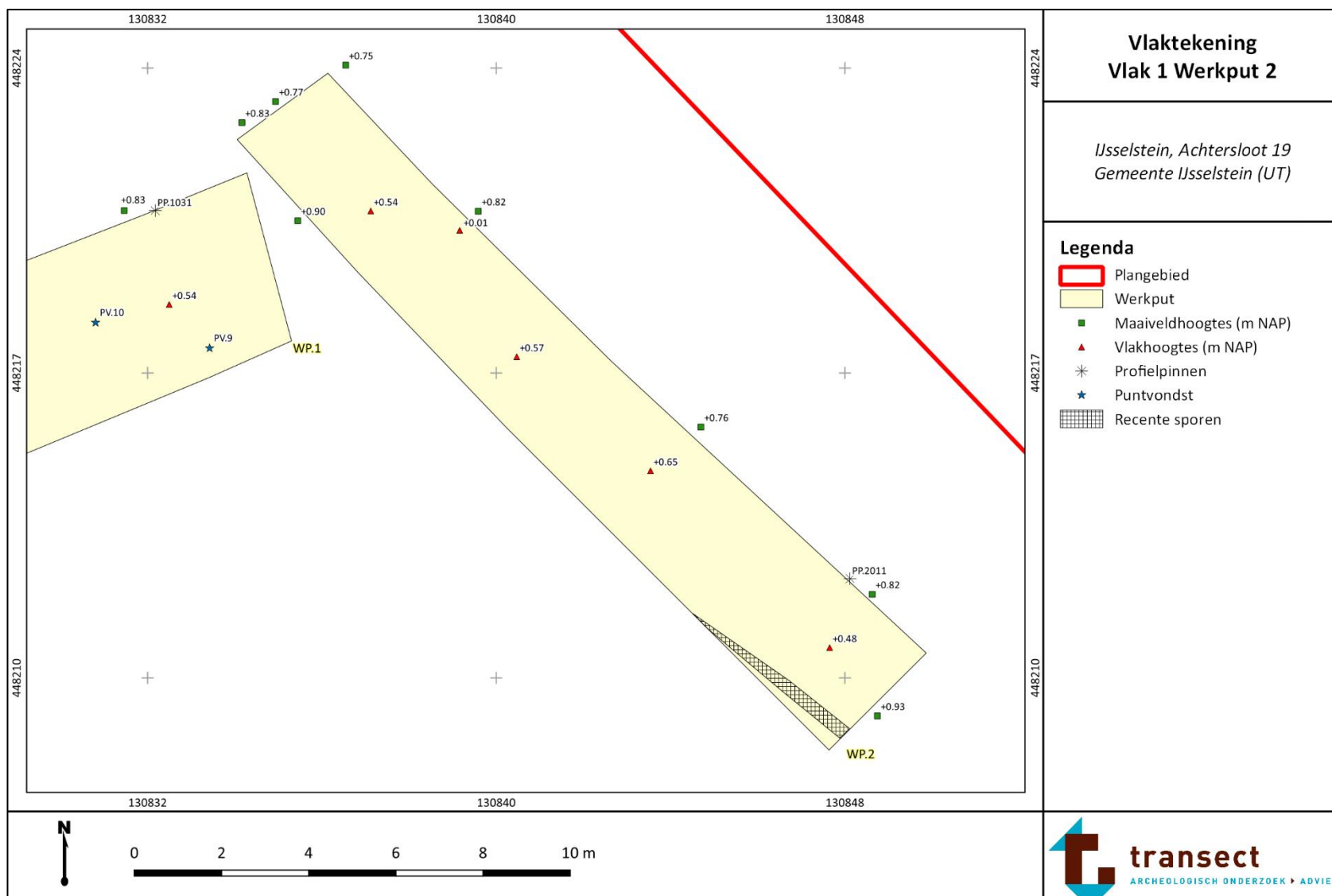

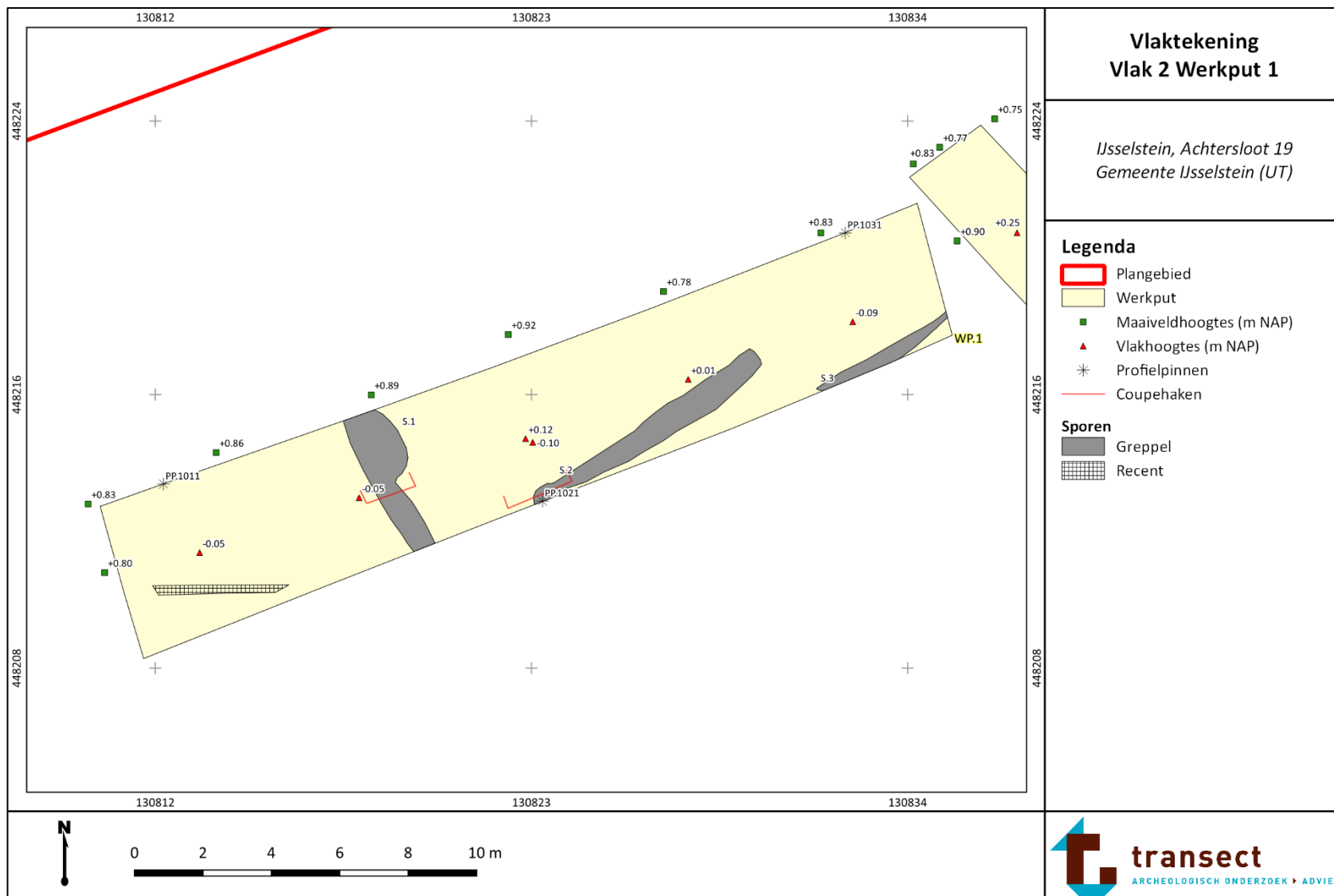

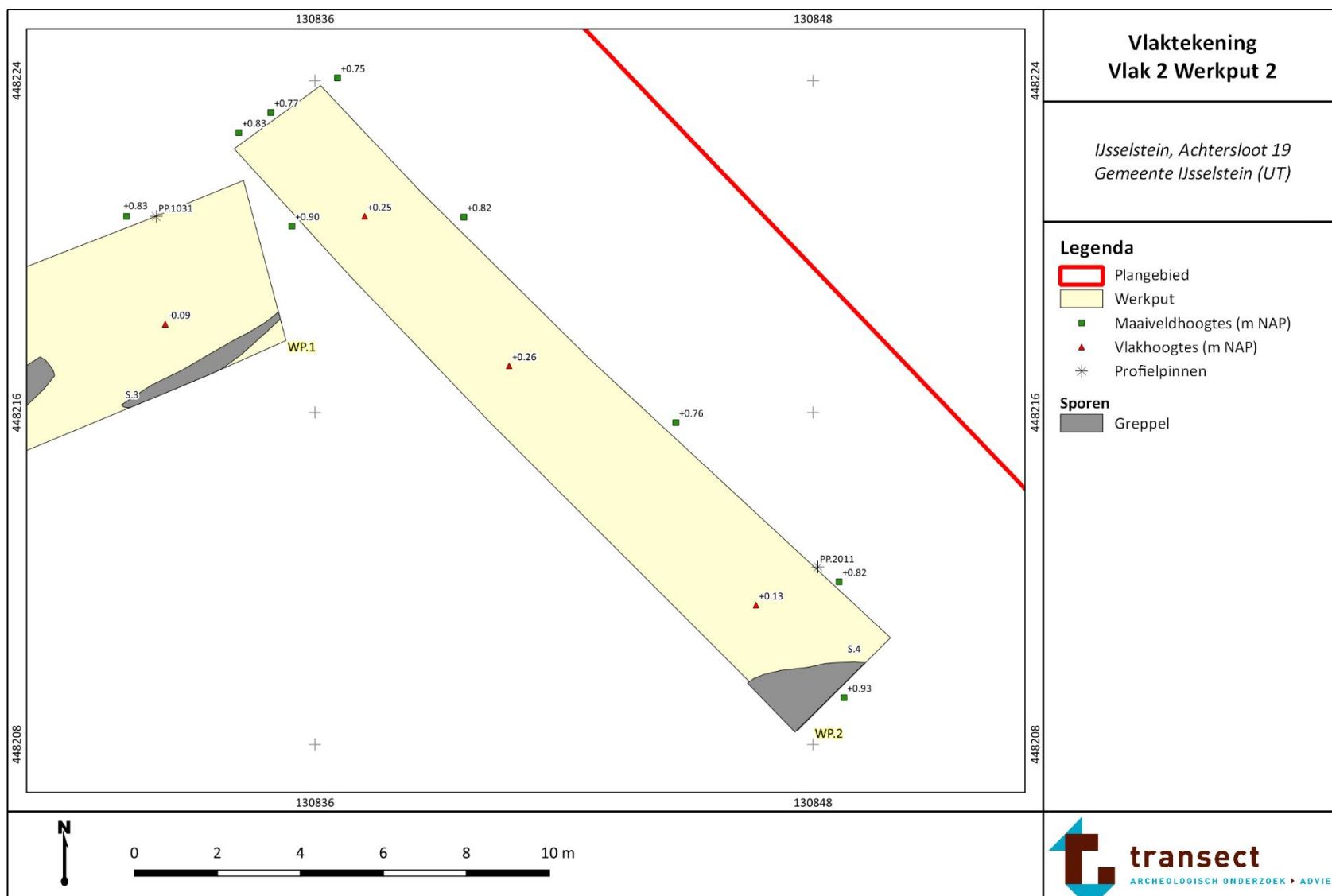

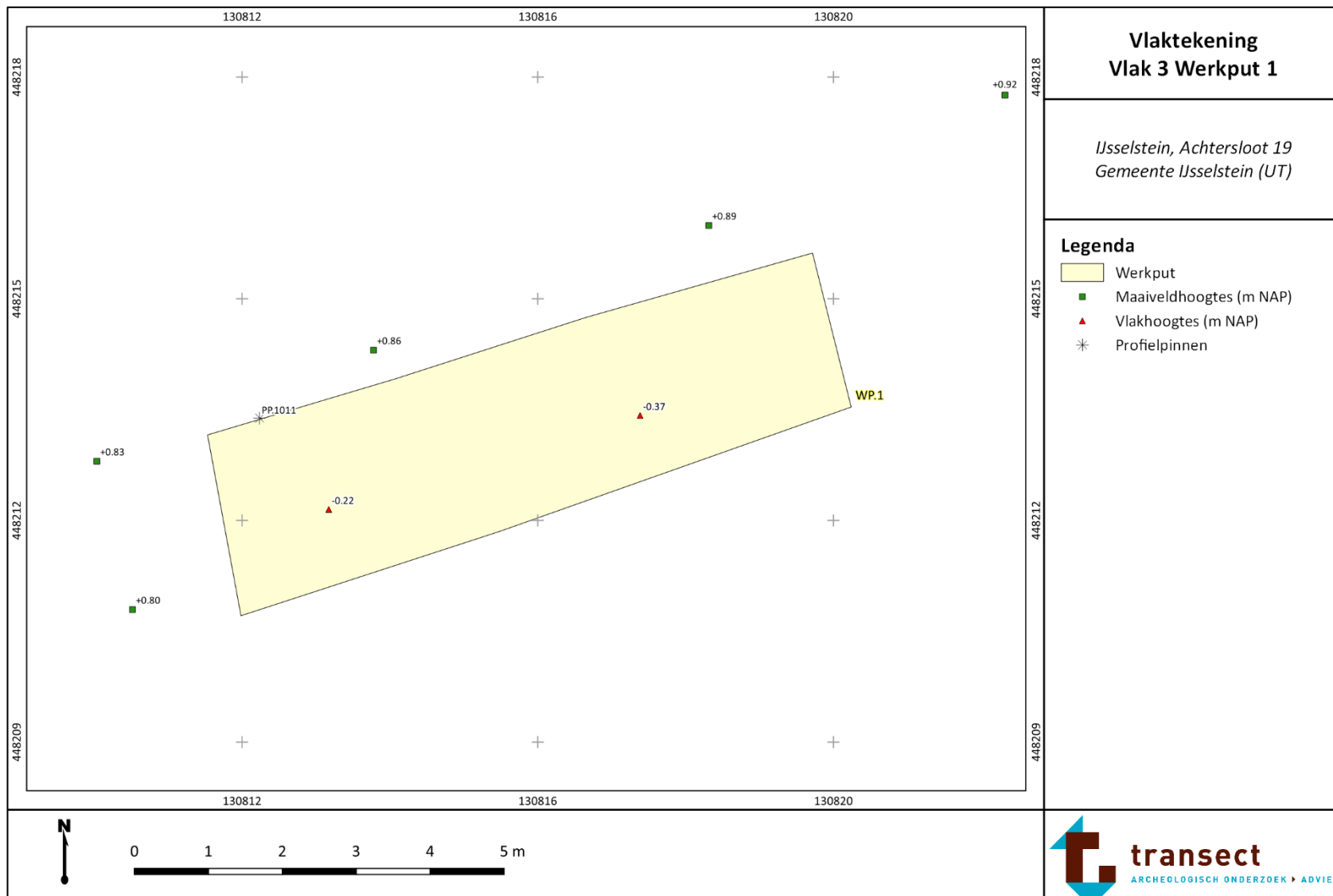
Bijlage 5. Vlaktekeningen

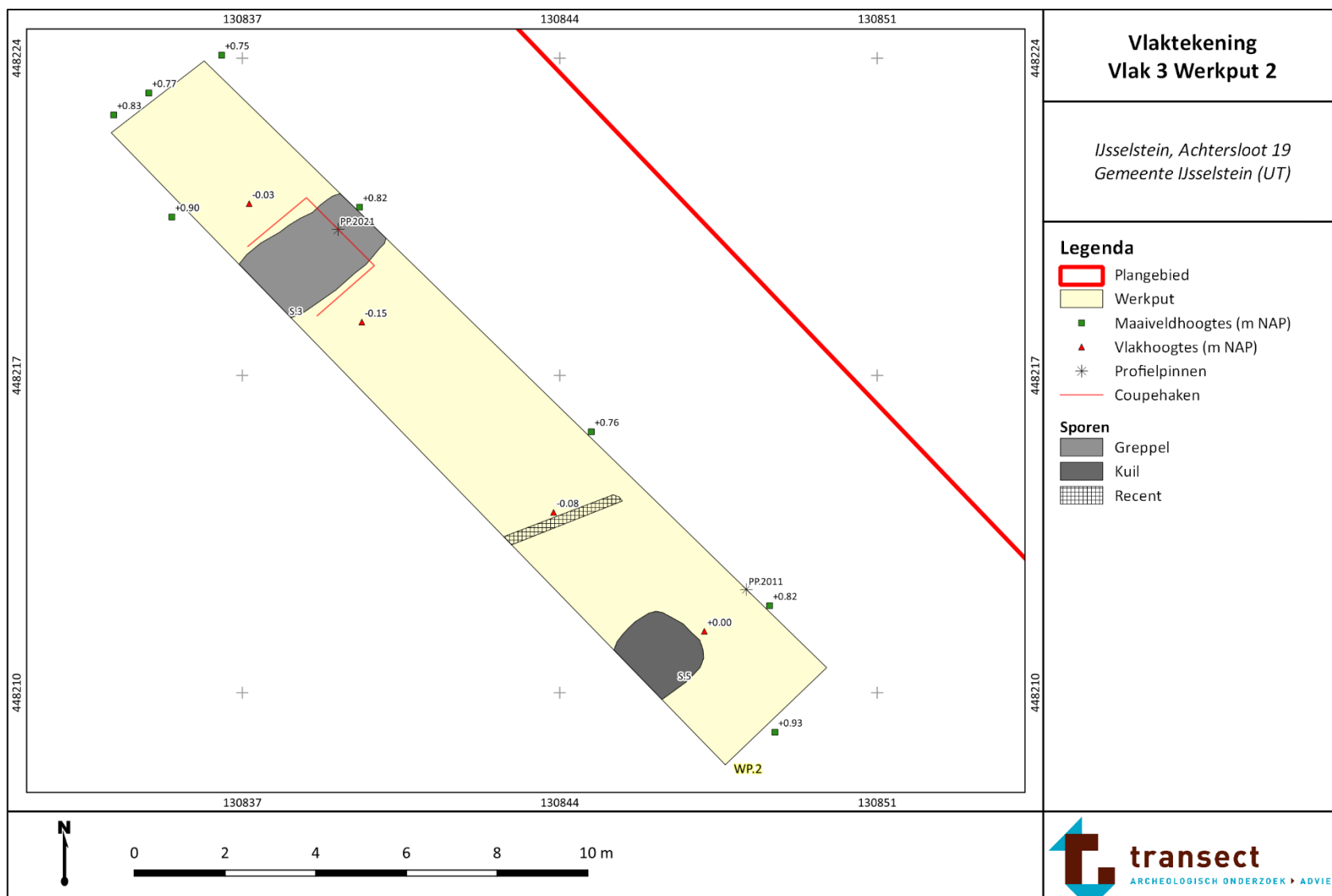

Bijlage 6. Sporen- en lagenlijst

Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Spoorcont	Spoorvorm	Spoordiepte	Opmerking
01	002	0001	GR	SCHERP	LIN	12	
01	002	0002	GR	SCHERP	LIN	46	
01	002	0003	GR	SCHERP	LIN		
01	101	0999	REC				ophoogzand
01	101	1000	BV				
01	101	1500	LO				
01	101	1600	LO				
01	101	1700	LO				ophogingslaag of cultuurlaag?
01	101	2000	LG				laklaag
01	101	3000	C-hor				crevasseafzettingen
02	002	0004	GR	SCHERP	LIN		
02	003	0005	KL	SCHERP	RND		

Vullingen:

Put	Spoor	Vulling	Kleur	Kleurstruc	Textuur	Org_stof	Opmerking
01	1000	1	DBR	homogeen	kz1	H2	mste, kbwspik, puin, glas
01	1500	1	BR	heterogeen	kz1		ste, fe1, kbwbrokjes, hkspik, ca0
01	1600	1	GR	homogeen	kz1		ste, fe1, kbwbrokjes, ca0
01	1700	1	LBRGR	heterogeen	kz1		ste, fe1, kbwspik, ca0
01	2000	1	DGR	homogeen	kz1		licht humeus, zste, fe1, ca0
01	3000	1	LBR	heterogeen	ks1		fe2, ca0, zste
01	0001	1	LBRGR	heterogeen	kz1		ste, fe1
01	0002	1	LBRGR	heterogeen	kz1		fe2, ijzerbrokken
01	0002	2	LGR	heterogeen	kz1		ste
01	0003	1	LGR	homogeen	kz1		ste, kbw(spik), ker, odb, houtskoolbrokjes

Put	Spoor	Vulling	Kleur	Kleurstruc	Textuur	Org_stof	Opmerking
02	0004	1	LGR	heterogeen	kz1		Ste, idem S.3
02	0005	1	LBRGR	heterogeen	kz1		ste, kbwspik, hkspik
02	0003	1					standaard vulling
02	0003	2	LBRGR	heterogeen	kz1		ste, brokken laklaag erin

Bijlage 7. Vondsten- en monsterlijst

Vondstnummer	Veldvondst	Put	Vlak	Spoor	Spooraard	Vulling	Vak	Categorie	Aantal	Gewicht	Opmerking
0001MNT	0001	01	001	1500	LG	1	1	MNT	1	3	Onleesbare munt, PV
0002KKP	0002	01	001	1500	LG	1	1	KKP	1	11	Kleipijp, deel van ketel, hielmerk 73 gekroond, M-NT
0003ODB	0003	01	002	2000	LG	1	2	ODB	1	41.5	Been kleinvee, mogelijk snijspoor distaal
0004MXX	0004	01	001	1700	LG	1	3	MXX	1	3.9	Bolknoop, PV, onduidelijk of de knoop een decoratie vertoont, ook bevestigingslus ontbreekt, LME-NT
0005MXX	0005	01	001	1500	LG	1	4	MXX	1	6.4	Lakenloodje, stempel: 'VG', puntvondst
0006MXX	0006	01	001	1500	LG	1	4	MXX	1	5.8	Lakenloodje, beschreven maar slecht leesbaar, PV
0007KER	0007	01	001	1500	LG	1	4	KER	4	62.4	3x industrieel wit, waarvan 1x deel poppenhoofdje, L-NT, 1x roodbakkend bloempot
0007KKP	0007	01	001	1500	LG	1	4	KKP	1	22.2	Grote ketel, Gouds zijmerk en IWI op hielmerk, M- tot L-NT
0007ODB	0007	01	001	1500	LG	1	4	ODB	3	46.2	2x ilium (distaal?) en 1x fem. van heel jong rund (2x)
0008MXX	0008	01	001	1500	LG	1	4	MXX	1	15.9	Loden kogel, PV
0009MXX	0009	01	001	1500	LG	1	5	MXX	1	11.2	Lakenloodje met verfresten, PV, stempel slecht leesbaar
0010MNT	0010	01	001	1500	LG	1	5	MNT	1	1.6	Willem- cent, PV
0011KBW	0011	01	002	1700	LG	1	5	KBW	2	5109.2	Vrijwel intacte kloostermop 33 x 15,5 x 7,5 cm
0011KER	0011	01	002	1700	LG	1	5	KER	3	7.7	Twee delen van een dekselgeul van roodbakkend aardewerk met loodglazuurresten, ca 18 ^e tot 19 ^e -eeuws, 1x industrieel wit
0012KBW	0012	01	001	1500	LG	1	2	KBW	2	614.9	ijsselsteentje
0012KER	0012	01	001	1500	LG	1	2	KER	4	132.2	Industrieel wit en delen (waaronder oor) van Keulse pot, brokje roodbakkend, M-LNT
0012ODB	0012	01	001	1500	LG	1	2	ODB	1	1.2	Brokje bot, ondet.
0013MXX	0013	02	001	1500	LG	1	3	MXX	1	19.7	Loden of zinken spinsteentje
0014KBW	0014	02	003	0003	GR	1	4	KBW	2	2291.2	Hele grote stukken kloostermop (ca 1400?), ook stukje KER: randje steengoed, mogelijk bijna-steengoed (eind 13 ^e , eerste helft 14 ^e eeuw)
0014ODB	0014	02	003	0003	GR	1	4	ODB	2	218.8	Delen pelvis rund, slachtafval (snij/breeksporen)

Bijlage 8. Beantwoording onderzoeksvragen

1. *Zijn er in het plangebied archeologische resten aanwezig in de vorm van grondsporen, en/of vondsten?*

Ja, in het plangebied zijn zowel sporen als vondsten aangetroffen.

2. *Hoe ziet de bodemopbouw in het plangebied eruit en in hoeverre is deze intact?*

De top van de bodem bestaat afwisselend uit een laag ophoogzand (S.999; ter hoogte van de oprit) en een moderne bouwvoor (S.1000). Hieronder liggen historische ophooglagen (S.1500 en S.1700). In het uiterste westen van werkput 1 is nog een restant van ophooglaag S.1600 zichtbaar, maar deze laag is in de rest van het plangebied niet meer aangetroffen. Onder de ophooglagen ligt de laklaag (S.2000), met daaronder crevasseafzettingen (S.3000). De cultuurlaag die is aangetroffen tijdens het verkennend booronderzoek (Melman 2023) is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet aangetroffen. Het is mogelijk dat ophooglaag S.1700 in de boringen is aangezien voor een cultuurlaag, maar bij het proefsleuvenonderzoek bleek dat zich in deze laag nauwelijks archeologische resten bevinden, waardoor deze laag niet kan worden geduid als cultuurlaag. Er zijn geen grootschalige verstoringen in het vlak waargenomen. Er zijn slechts 3 kleine leidingsleuven aangetroffen.

3. *Wat is de aard, diepteligging, samenhang en spreiding van de aanwezige archeologische resten, grondsporen en structuren (horizontaal en verticaal)?*

Tijdens het veldwerk zijn in totaal 5 sporen aangetroffen, namelijk 4 greppels (S.1 t/m S.3) en één kuil (S.5). De sporen bevinden zich voornamelijk in de top van de laklaag (S.2000), met uitzondering van greppel S.4 in het zuiden van werkput 2. Deze greppel werd namelijk reeds in de top van historische ophooglaag S.1700 waargenomen. Greppels S.2 en S.3 staan haaks op de Achtersloot. Greppel S.3 loopt vanuit werkput 1 door naar werkput 2. Greppel S.1 staat haaks op greppel S.2. Het is niet bekend of en op welke manier S.1 en S.2 elkaar doorsnijden.

4. *Wat is de datering van de archeologische resten op basis van (chrono-)stratigrafie en typochronologie? En in hoeverre is er sprake van (dis-)continuïteit in gebruik/bewoning?*

Tijdens het veldwerk zijn in totaal 5 sporen aangetroffen, voornamelijk in de top van de laklaag (S.2000). Deze resten vertegenwoordigen sporen van landgebruik, daterend vanaf de Late Middeleeuwen. Greppels S.2 en S.3 staan haaks op de Achtersloot. Greppel S.3 loopt vanuit werkput 1 door naar werkput 2. Dit is het enige spoor waarin vondstmateriaal is aangetroffen, namelijk een klein randfragment steengoed, stukken kloostermop en fragmenten dierlijk bot (VNR14; zie paragraaf 5.3). Greppels S.2 en S.3 vertonen een lichtgekleurde vulling met vage spoorcontouren. De oriëntatie van de twee greppels is gelijk aan de perceelsgrenzen die zijn gekarteerd op het Kadastrale Minuutplan (1811-1832). Echter lopen de greppels circa 15 meter zuidelijker dan de dichtstbijzijnde perceelsgrens op het Kadastrale Minuutplan. Ook op recentere kaarten zijn op de plek van S.2 en S.3 geen greppels of perceelsgrenzen gekarteerd. Op basis van de bovenstaande gegevens dateren greppels S.2 en S.3 dan ook van vóór het begin van de 19^e eeuw.

Greppel S.1 staat haaks op greppel S.2. Het is niet bekend of en op welke manier S.1 en S.2 elkaar doorsnijden. Greppel S.1 vertoont een soortgelijke lichte, vervaagde vulling als S.2 en S.3. Greppel S.4 is aangetroffen in de uiterste zuidwesthoek van werkput 2. Omdat maar een klein deel van deze greppel is blootgelegd tijdens het proefsleuvenonderzoek, kan de exacte oriëntatie van de greppel niet worden achterhaald. Vermoedelijk staat ook deze greppel haaks op de Achtersloot, net als greppels S.2 en S.3 en de perceelsgrenzen op het Kadastrale Minuutplan. Greppel S.4 is niet gecoupeerd. Mogelijk is deze greppel wel iets jonger dan de overige greppels, daar deze greppel reeds in S.1700 werd waargenomen. Ten slotte is in werkput 2 een kuil aangetroffen (S.5). De vulling van de kuil vertoont houtskoolbrokjes en kleine spikkels keramisch bouw materiaal. Er zijn geen vondsten aangetroffen in dit spoor. De vulling van de kuil lijkt sterk op de spoorvullingen van de gecoupeerde greppels.

5. *Zijn er aanwijzingen voor seizoenbewoning in het Neolithicum en voor specialisatie van nederzettingen? (NOaA 2.0-vraag 5)*

N.v.t.

6. *Op welke wijze werden rivier-overstromingsvlakten en uiterwaarden door de mens gebruikt en ingericht? (NOaA 2.0-vraag 122)*

In het plangebied is een vindplaats aangetroffen, bestaande uit sporen van landgebruik en -inrichting.

7. *Hoe reageerde de mens op de landschappelijk dynamiek in het rivierengebied inclusief de IJssel en op welke wijze werd met deze dynamiek omgegaan en/of geanticipeerd in termen van landgebruik en bewoning? (NOaA 2.0-vraag 14)*

In het plangebied is een vindplaats aangetroffen, bestaande uit sporen van landgebruik en -inrichting. De vindplaats dateert vanaf de Late Middeleeuwen.

8. *Hoe en onder invloed van welke factoren verliep de bewoningsexpansie op het (post)middeleeuwse platteland? (NOaA 2.0-vraag 83)*

In het plangebied is een vindplaats aangetroffen, bestaande uit sporen van landgebruik en -inrichting. De vindplaats is gelegen langs de historische Achtersloot. Deze weg liep vanaf de historische kern van IJsselstein richting het noordwesten. De oudste resten binnen de vindplaats dateren vanaf ca. de 12^e eeuw. Op basis hiervan kan worden geconcludeerd dat activiteiten rondom IJsselstein zich in deze periode al hadden uitgebreid tot aan de locatie van onderhavig plangebied.

9. *Zijn er archeologische resten aanwezig die samenhangen met het Kasteel van IJsselstein? Hoe functioneerden kastelen ten opzichte van hun omgeving? (NOaA 2.0-vraag 103)*

Circa 450 m ten zuidoosten van het plangebied (aan de overkant van de Achtersloot) ligt AMK-terrein 1224: de overblijfselen van Kasteel IJsselstein. Dit kasteel wordt voor het eerst genoemd in schriftelijke bronnen uit 1144. In 1417 werd deze eerste fase van het kasteel volledig gesloopt. Tussen 1466 en 1477 werd Kasteel IJsselstein herbouwd. Hiervan rest vandaag de dag alleen nog de traptoren. Het is erg aannemelijk dat de eerste fase van het kasteel was opgebouwd uit kloostermoppen. Een (groot) deel van deze kloostermoppen zal zijn hergebruikt in nieuwere bouwfasen, daar bouw materiaal vaak kostbaar was (en is). Wel is het mogelijk dat de kloostermoppen die zijn aangetroffen in onderhavig plangebied afkomstig zijn van Kasteel IJsselstein. Denk bijvoorbeeld aan stenen die tijdens transport over de Achtersloot (die minstens vanaf 1560 in gebruik was, zie figuur 20) in greppel S.3 (VNR14) of het historische maaiveld (S.1700; VNR11) terecht zijn gekomen.

10. *Zijn er archeologische resten aanwezig die samenhangen met het historische stadscentrum van IJsselstein?*

Zie antwoord vraag 9.

11. *Welke categorieën vondstmateriaal zijn aanwezig en in welke mate (ook in relatie tot elkaar)? Wat zegt de aard en mate van voorkomen van het vondstmateriaal over het gebruik van het plangebied in het verleden?*

Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn in totaal 35 vondsten aangetroffen. Het vondstmateriaal bestaat uit metaal, keramiek, pijpaaarde, keramisch bouw materiaal en dierlijk bot. De vondsten zijn vrijwel uitsluitend aangetroffen in de historische ophooglagen (S.1500 en S.1700), met uitzondering van 4 vondsten uit greppel S.3 in werkput 2.

De keramiekvondsten uit ophooglaag S.1500 dateren vanaf de 19^e- tot en met de 20^e eeuw. Het betreft met name fragmenten industrieel wit aardewerk. Ook zijn er fragmenten van een Keulse pot aangetroffen in ophooglaag S.1500. Het steengoed is geproduceerd in Westerwald en dateert op basis van de decoratie circa

de 19e eeuw. In ophooglaag S.1700 zijn beduidend minder keramiekvondsten gedaan. Hier zijn twee delen van een dekselgeul van roodbakend aardewerk met loodglazuurresten aangetroffen (ca. 18e tot 19e eeuw), alsmede één fragment 1 industrieel wit aardewerk. De kleipijpfragmenten zijn beide afkomstig uit ophooglaag S.1500, en dateren op basis van de vorm van de ketel en de hiel- en zijmerkjes tussen 1848-1880 ('73 gekroond'; VNR2), en tussen 1803-1960 (IWI; VNR7).

Daarnaast is in ophooglaag S.1700 een vrijwel intacte kloostermop aangetroffen (33 x 15,5 x 7,5 cm; VNR11). Ook in greppel S.3 zijn stukken kloostermop gevonden. In deze greppel is tevens een randfragment bijna-steengoed aangetroffen (beide VNR14). Bijna-steengoed kan worden herkend aan het grove oppervlak en de grote hoeveelheid zandmagering die zichtbaar is in het breukvlak. Het oppervlak is wel al deels verglaasd naar een (praktisch eenvormige) pasta zoals bij "echt" steengoed. Het randfragment dat is aangetroffen tijdens onderhavig proefsleuvenonderzoek dateert circa het einde van de 13^e eeuw tot de eerste helft van de 14^e eeuw. Deze datering is in overeenstemming met de kloostermop-fragmenten die zijn aangetroffen in zowel greppel S.3 als in ophooglaag S.1700. In ophooglaag S.1500 is een compleet ijsselsteentje gevonden (VNR12). Dit baksteentype dateert circa de tweede helft van de 19^e eeuw.

Ten slotte zijn er opvallend veel metaalvondsten gedaan (N=8). De metaalvondsten bestaan uit twee muntjes (waaronder een Willem-cent: VNR10), een bolknoop, een loden kogel, een loden of zinken spinsteentje en drie lakenloodjes. Alle metaalvondsten zijn afkomstig uit S.1500, met uitzondering van de bolknoop (S.1700; VNR4). Hoewel de decoratie van de bolknoop niet leesbaar is, kan op basis van de stratigrafie van de vondst worden geconcludeerd dat de knoop ten minste dateert vóór de 19^e eeuw.

12. *Welke depositionele en post-depositionele processen zijn te onderscheiden en in hoeverre hebben deze invloed gehad op de bewoningsgeschiedenis en vondstcontexten?*

Zie antwoord vraag 2.

13. *Hoe verhouden de onderzoeksresultaten zich tot de resultaten uit het vooronderzoek?*

Uit het booronderzoek blijkt dat het plangebied oorspronkelijk in een komgebied heeft gelegen, waarin een crevasse is ingesneden. In de top van de crevasseafzettingen (70 – 90 cm -Mv; 0,1 m -NAP en 0,3 m +NAP) is een vegetatiehorizont gevormd. Dit wijst erop dat de crevasse langere periode droog en aan de oppervlakte heeft gelegen. Op de crevasse is een donkere, humeuze laag met houtskool aanwezig, die als cultuurlaag is geïnterpreteerd.

Op de cultuurlaag is een ophogingslaag met veel baksteenresten en mortel aangetroffen. Boring 3 is gestaakt in vast puin. Dit duidt op de aanwezigheid van een huisplaats uit de Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd. Op historische kaarten is pas vanaf 1955 bewoning in het plangebied gekarteerd (Melman 2023). De cultuurlaag die is aangetroffen tijdens het verkennend booronderzoek (Melman 2023) is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet aangetroffen. Het is mogelijk dat ophooglaag S.1700 in de boringen is aangezien voor een cultuurlaag, maar bij het proefsleuvenonderzoek bleek dat zich in deze laag nauwelijks archeologische resten bevinden, waardoor deze laag niet kan worden geduid als cultuurlaag.

Het muurwerk dat ter hoogte van boring 3 werd verwacht op basis van het vooronderzoek (Melman 2023) is tijdens het proefsleuvenonderzoek niet aangetroffen. Mogelijk is in de boring gestuit op een losse kloostermop. Boring 3 ligt immers in het verlengde van greppel S.3, en ook in ophooglaag S.1700 (in het uiterste oosten van werkput 1 [vak 5]) is een intacte kloostermop gevonden. Anderzijds is het mogelijk dat er ter hoogte van boring 3 nog wel muurwerk aanwezig is. Deze verwachting kon niet worden getoetst, omdat er tijdens het proefsleuvenonderzoek een veilige afstand tussen de werkputten en de gevel van de bestaande woning is bewaard.

14. *Wat is de relatie met omliggende historische/archeologische resten?*

Circa 450 m ten zuidoosten van het plangebied (aan de overkant van de Achtersloot) ligt AMK-terrein 1224: de overblijfselen van Kasteel IJsselstein. Dit kasteel wordt voor het eerst genoemd in schriftelijke bronnen uit 1144. In 1417 werd deze eerste fase van het kasteel volledig gesloopt. Tussen 1466 en 1477 werd Kasteel IJsselstein herbouwd. Hiervan rest vandaag de dag alleen nog de traptoren. Het is erg aannemelijk dat de eerste fase van het kasteel was opgebouwd uit kloostermoppen. Een (groot) deel van deze kloostermoppen zal zijn hergebruikt in nieuwere bouwfases, daar bouw materiaal vaak kostbaar was (en is). Wel is het mogelijk dat de kloostermoppen die zijn aangetroffen in onderhavig plangebied afkomstig zijn van Kasteel IJsselstein. Denk bijvoorbeeld aan stenen die tijdens transport over de Achtersloot (die minstens vanaf 1560 in gebruik was, zie figuur 20) in greppel S.3 (VNR14) of het historische maaiveld (S.1700; VNR11) terecht zijn gekomen.

15. *Wat is de fysieke en inhoudelijke kwaliteit van de aangetroffen archeologische resten (gaafheid en conserveringsgraad)? Is sprake van (een) behoudenswaardige archeologische vindplaats(en)? (Maak voor het beantwoorden van deze vraag gebruik van de KNA-waarderingsystematiek).*

De vindplaats scoort voor wat betreft de fysieke kwaliteit drie punten. Bovenop de crevasseafzettingen ligt een laklaag, waarboven historische ophooglagen zijn opgeworpen. De sporen bevinden zich voornamelijk in de top van de laklaag (S.2000), met uitzondering van greppel S.4 in het zuiden van werkput 2, die reeds in de top van historische ophooglaag S.1700 waargenomen. Er zijn geen noemenswaardige verstoringen in de vlakken aangetroffen. In slechts één van de sporen zijn vondsten gedaan. Het keramiekcorpus vertoont weinig bijzondere of diagnostische fragmenten. Wel zijn er tijdens het zoeken met de metaaldetector veel metaalvondsten aangetroffen.

Inhoudelijk scoren de aangetroffen resten zes punten. In de directe omgeving van het plangebied zijn nog weinig vindplaatsen bekend. Voorgaande archeologische onderzoeken hebben veelal verstoorde bodems aangetoond. Qua informatiewaarde scoort de vindplaats middelhoog. Er zijn uitsluitend sporen van landgebruik aangetroffen. Slechts in één greppel zijn vondsten gedaan. Ook qua ensemblewaarde scoort de vindplaats middelhoog. De vindplaats grenst niet aan een reeds bekende vindplaats, maar kan wel worden gelinkt aan Kasteel IJsselstein – ca. 450 m ten zuidwesten van de vindplaats. De kloostermoppen uit greppel S.3 en ophooglaag S.1700 zijn mogelijk afkomstig van dit kasteel.

16. *Zijn er vanuit de toestand van de archeologische resten, bodemcondities en toekomstig gebruik mogelijkheden voor behoud in situ?*

Het doel van het proefsleuvenonderzoek was om aan te tonen of er in het plangebied een archeologische vindplaats aanwezig is, te bepalen of de vindplaats behoudenswaardig zijn en bepalen onder welke randvoorwaarden behoud van de vindplaats mogelijk is. Op basis van de waardestelling kan worden geconcludeerd dat de vindplaats niet behoudenswaardig is. Wij adviseren daarom om het plangebied vrij te geven voor de geplande bodemingrepen.

Het bevoegd gezag, de gemeente IJsselstein, neemt op basis van dit advies een selectiebesluit. Indien onverhoopt archeologische zaken worden aangetroffen, geldt een wettelijke meldingsplicht bij de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, conform de Erfgoedwet 2016, artikel 5.10 en 5.11. Dit dient daarnaast gemeld te worden bij het bevoegd gezag.

17. *Bij afwezigheid van een vindplaats; wat is hier de verklaring voor (verstoord, ander landschap dan verwacht, e.d.)?*

N.v.t.

